МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган

Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

АРАДУВЛ 1923-ча шера деиз

№ 102 (2623) | Ера, 21 декабрь, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

1962 ШЕРА РСФСР-а ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГIАБОАЛАБАРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАНАХ ДОЛА

РОССИЙСКИ СОВЕТСКИ ФЕДЕРАТИВНИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА

ЗАКОН

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Лакхехьарча Совето соцам бу:

1. РСФСР-а Министрий Совето хьачуенна 1962 шера халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен план могайойла.

2. Лакхехьарча Совета Бюджетни комиссе заключене тIа оттаьчча 1962 шера РСФСР-а халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен планах йолча предложенешкеи замечанешкеи, хIаьта иштта РСФСР-а Лакхехьарча Совета сессе депутаташа яьча предложенешкеи замечанешкеи хьожилга а царех йоаггIаш йола рещенеш елга а тIадуллалда РСФСР-а Министрий Совета.

РСФСР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ОРГАНОВ.

РСФСР-а Лакхехьарча Совета Президима Секретарь С. ОРЛОВ.

Москва, Кремль. 1961 шера 16 декабрь.

КХЕТАМЦА ВIАШТIЕХЬБАККХА культпросветучрежденей болх

КПСС кердача Программо боарам боацаш дегаш гIоз а даьха, хьамсарча парте XXII съезда решенеш кхоачашъяра, хIанззехьа деррига советски халкъ а санна, доккхий толамаш доахаш ба Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой. Вай заман сийлахь-доккхача документа тIа белгалдаьхача гIулакхех хIара советски саг бокъонца дIакхетавар — из чIоагIа бехктокхаме а сийлен а декхар да.

«ХIанз идеологически балха тIа керттерадар да, йоах КПСС XXII съезда резолюце тIа, КПСС Программа кIоаргга дIайовзийтилга, советски общества къахьегамхошта коммунизм котъяккхар духьа лоаттабеча къовсама сийлахь-йоккха план лулга, беррига къахьегамхой парте керда Программа кхоачашъяра оарцагIбоахилга. Из декхар кхоачашдара оарцагIъяха еза парте наха юкъе беча балха еррига средстваш: пропаганда, агитаци, кепа йоазув, радио, телевидени, кино, культурно-просветительни болх, литература, искусство».

Иштта парте хьалхашка оттадаь декхар дика кхетадеш да. КПСС XXII съезда решенеш массанена шерра дIайовзийташ, уж толамца кхоачашъяра беррига къахьегамхой оарцагIбоахаш, партийни организацеша беча балха юкъе хьинаре дакъа лоацаш хила еза еррига культура учрежденеш. Из болх боккхача идейни боарамца, предприятей, колхозий, совхозий де дезача гIулакхашца бувзам болаш, наьха керда творчески низаш гучадоахаш хIара денна бе безаш ба дIахо мел йодача хана.

Шоай сийлен декхар дика кхета а даь, республика дуккхача культпросветучреждений болхлоша хIанззехьа доккхий балхаш даьд цу хьакъехьа.

Курчалоевски района культура ЦIагIа дика кийчъяь лекцеш йийшай Программа керттерча положенеех, хIаьта цу тайпара лекцеш дIахо а еша лаьрхIа я. Цул совгIа, цига каст-каста хул СССР халкъий доттагIленна хетаяь, иштта кхыйолча темаех йола тайп-тайпара сайренаш. Дика вIаштIехьъяьккхай гойтара агитаци а. Хоза кийчдаьд лозунгаш, плакаташ, стендаш.

Районни библиотека болхлой каст-каста хул колхозий бригадашка, фермашка, парте XXII съезда решенеш къахьегамхошта дIайовзийташ.

Кхетамца вIаштIехьбаьккхаб цига юрташкарча клубай болх а.

КПСС XXII съезда решенеш Iомаеш къахьегамхошта дика новкъостал ду Шаьларча районни а Колхозненски яхача а библиотекаша. Цига дика кийчъяьй гойтара агитаци, XXII съезда решенеш ювцаш йола материалаш. Дукха ба книжкаш дешаш нохчий кхалнах. Библиотекашка дикагIбарий опыт ювцаш дола юртбоахама литература да. Дика вIаштIехьбаьккхаб из болх Сержен-Юрт, Мескер-Юрт яхача юрташкарча библиотекашка а.

Цу тайпара, КПСС XXII съезда решенеш берригача къахьегамхошта шерра дIайовзийтилга кхетамца вIаштIехьдаьккха культура учрежденеш кхы а я вай республике. Цхьабакъда, из лоархIаме гIулакх чIоагIа ледара латт дуккхача моттигашка. Шаьла районе а тайп-тайпара бу из болх. Герменчук яхача юртарча библиотеке хIанз а хьалтеха доахк «Вай район 1961 шера», «КПСС XXII съезда накъа долхаш» яха къаденна плакаташ. Цу тайпара хьал да Кердача АтагIа, Автуры яхача юрташкарча библиотекашка а.

Ледара латт парте XXII съезда решенеш дIайовзийтара болх Наьсарен района дуккхача клубашка а. Аьлти-Юртарча клубе а библиотеке а хIанз а вIаштIехьъяьккхаяц гойтара агитаци, планах бац болх, клубе массаза а шийла хул. Района культура учрежденей балха шерра юкъеозац общественность.

Дика клуб я Советски районера Барзой яхача юртара яр. Йоккхий торонаш я цига бокъонца болх вIаштIехьбаккхара. Духхьал клуба кулгалхоша шоай декхар кхоачаш ца дар мара кхы хIама дац цига хIанз а дукха кхоачамбоацараш хилар. Дукха кхоачамбоацараш да района кхыйолча клубашка а. ВЛКСМ райкомои культура отделои шоайла бувзам болаш лелабац болх.

Цу тайпара дола кхоачамбоацараш да республика кхы а дуккхача районашка. Из гIулакх кхы дIахо ла мегаргдолаш дац.

ХIара культура болхло декхарийла ва еррига торонаш оарцагIа яьха коммунизма керда котолонаш яхар духьа шерагIа социалистически яхь йоаржаяра, тIаийца декхараш хIара предприяте, боахамо тIехкхоачашдара, вай мехкарча халкъий доттагIал кхы а чIоагIдара партийни организацеша лоаттабеча къовсаме хьинаре дакъа лаца.

ХIара клубе болх беш хила еза художественни самодеятельноста коллективаш, дуккха нохчийи гIалгIайи кхалнах юкъе а болаш. Таханарча деноща бувзам болаш кийчъе еза цар репертуараш. Цу балха шерра юкъеоза еза общественность.

Культура болхлой декхар да парте дош дIакхайкадеш хIара цехе, хIара бригаде, хIара ферме, хIара квартире кхача. Беррига низ тIабахийта из сийлен гIулакх кхоачашдара!

1962 шера Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Паччахьалкхен бюджетах дола

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика

ЗАКОН

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Лакхехьарча Совето соцам бу:

Статья 1. РСФСР-а Министрий Совето хьачуенна 1962 шера РСФСР-а Паччахьалкхен бюджет РСФСР-а Лакхехьарча Совета Бюджетни комиссе предложенеех тIаийцача хувцамашца могайойла, доходаши расходаши деррига а 26.503.507 эзар сом а долаш.

Статья 2. 1962 шера Паччахьалкхен бюджете паччахьалкхени кооперативнии предприятешкара а организацешкара а йоагIа доходаш — оборота тIара налог, пайдан тIара отчисленеш, подоходни налог, социалистически боахама тIара йоагIа кхыйола доходаш — деррига а 23.761.012 эзар сом долаш оттайойла.

Статья 3. 1962 шера РСФСР-а Паччахьалкхен бюджете халкъа боахама финансировани ярга — дIахо а еза-йоккха промышленность, гIишлош ю индустри, ейга а кхачан а промышленность, юрта боахам, транспорт, нах чубахача гIишлой-коммунальни боахам, халкъа боахама кхыдола доакъош дегIадоаладарга — йохийта расходаш деррига а 12.688.540 эзар сом долаш оттайойла.

Статья 4. 1962 шера РСФСР-а Паччахьалкхен бюджете социально-культурни мероприятешка — дерригача юкъарча дешара школашка, техникумашка, лакхерча дешара заведенешка, Iилма-тохкама учрежденешка, профессионально-технически дешара заведенешка, библиотекашка, клубашка, театрашка, кепа йоазонга просвещенеи культураи кхыча мероприятешка; больницешка, берий яслешка, санаторешка, унахцIечо лораяреи физически культураи кхыча учрежденешка, пенсешкеи пособещкеи — йохийта ассигнованеш деррига а 12.376.470 эзар сом оттайойла.

Статья 5. 1962 шера РСФСР Паччахьалкхен бюджете паччахьалкхен Iаьдала органаш, паччахьалкхен управленеи судеи органаш лелаярга йохийта ассигнованеш деррига а 460.365 эзар сом оттайойла.

Статья 6. 1962 шера РСФСР-а республикански бюджет доходаши расходаши деррига а 23.392.159 эзар сом долаш чIоагIйойла.

Статья 7. 1962 шера автономни республикай паччахьалкхен бюджеташ, краяй, областий, городий Москвени Ленинградеи бюджеташ доходаши расходаши деррига а 9.210.512 эзар сом долаш оттайойла, царца:

	(эзараш сомашца)
Башкирски Автономни Советски Социалистически Республика	202.987
Бурятски Автономни Советски Социалистически Республика	57.971
Дагестански Автономни Советски Социалистически Республика	78.633
Кабардино-Балкарски Автономни Советски Социалистически Республика	35.810
Калмыцки Автономни Советски Социалистически Республика	21.774
Карельски Автономни Советски Социалистически Республика	64.624
Коми Автономни Советски Социалистически Республика	65.358
Марийски Автономни Советски Социалистически Республика	50.881
Мордовски Автономни Советски Социалистически Республика	59.046
Къилбаседа-ХIирий Автономни Советски Социалистически Республика	41.272
Татарски Автономни Советски Социалистически Республика	181.877
Тувински Автономни Советски Социалистически Республика	31.591
Удмуртски Автономни Советски Социалистически Республика	98.456
Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика	58.610
Чувашски Автономни Советски Социалистически Республика	65.136
Якутски Автономни Советски Социалистически республика	105.259
Алтайски край	161.468
Краснодарски край	210.564
Красноярски край	214.267
Приморски край	135.710
Ставропольски край	118.545
Хабаровски край	128.864
Амурски область	63.024
Архангельски область	116.153
Астрахански область	59.303
Белгородски область	60.175
Брянски область	81.970
Владимирски область	88.734
Волгоградски область	144.113
Вологодски область	92.595
Воронежски область	123.722
Горьковски область	217.772
Ивановски область	102.326
Иркутски область	150.326
Калининградски область	57.497
Калинински область	118.379
Калужски область	60.987
Камчатски область	49.345
Кемеровски область	181.179
Кировски область	121.140
Костромски область	66.971
Куйбышевски область	161.937
Кургански область	64.930
Курски область	77.210
Гор. Ленинград	502.678
Ленинградски область	101.949
Липецки область	63.330
Магадански область	76.006
Гор. Москва	941.170
Московски область	398.740
Мурмански область	93.596
Новгородски область	58.057
Новосибирски область	169.294
Омски область	126.749
Оренбургски область	110.762
Орловски область	62.806
Пензенски область	81.444
Пермски область	206.532
Псковски область	68.228
Ростовски область	183.903
Рязански область	87.356
Саратовски область	146.280
Сахалински область	103.581
Свердловски область	270.854
Смоленски область	76.372
Тамбовски область	80.265
Томски область	58.155
Тульски область	118.721
Тюменски область	97.573
Ульяновски область	77.672
Челябински область	227.782
Читински область	71.942
Ярославски область	100.224

Статья 8. 1962 шера колхозашкара йоагIача подоходни налога тIара бахача наха телача подоходни налога тIара, оборота тIара йоагIача налога тIара автономни республика паччахьалкхений бюджеташта, краяй, областий, городий Москвенеи Ленинградеи бюджеташта юкъейолха отчисленеш укх боарамех оттайойла:

Автономни республикай, край, областий, городий цIераш.	Отчисленей проценташ: Колхозашкара йоагIача подоходни налога тIара	Бахача нахагара йоагIача налога тIара	Оборота тIара йоагIача налога тIара
Башкирски Автономни Советски Социалистически Республика	80	80	13,0
Бурятски Автономни Советски Социалистически Республика	100	70	28,0
Дагестански Автономни Советски Социалистически Республика	100	100	47,0
Кабардино-Балкарски Автономни Советски Социалистически Республика	100	100	30,0
Калмыцки Автономни Советски Социалистически Республика	100	100	100,0
Карельски Автономни Советски Социалистически Республика	100	50	22,7
Коми Автономни Советски Социалистически Республика	100	40	16,3
Марийски Автономни Советски Социалистически Республика	100	100	39,9
Мордовски Автономни Советски Социалистически Республика	100	100	36,3
Къилбаседа-ХIирий Автономни Советски Социалистичеки Республика	100	100	15,2
Татарски Автономни Советски Социалистически Республика	100	50	17,5
Тувински Автономни Советски Социалистически Республика	100	100	100,1
Удмуртски Автономни Советски Социалистически Республика	100	70	24,5
Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика	100	100	20,9
Чувашски Автономни Советски Социалистически Республика	100	100	34,3
Якутски Автономни Советски Социалистически Республика	—	100	100,0
Алтайски край	60	60	17,8
Краснодарски край	35	40	8,9
Красноярски край	100	55	17,1
Приморски край	100	50	19,6
Ставропольски край	45	40	17,1
Хабаровски край	100	80	21,4
Амурски область	100	80	28,2
Архангельски область	100	60	24,1
Астрахански область	100	80	24,1
Белгородски область	25	70	21,3
Брянски область	100	80	16,2
Владимирски область	100	50	10,6
Волгоградски область	60	30	20,2
Вологодски область	100	80	18,6
Воронежски область	50	70	8,9
Горьковски область	100	40	9,6
Ивановски область	100	50	9,4
Иркутски область	100	30	19,2
Калининградски область	100	60	20,9
Калинински область	50	30	4,5
Калужски область	100	60	20,2
Камчатски область	—	100	100,0
Кемеровски область	100	40	18,0
Кировски область	100	80	15,4
Костромски область	100	70	22,5
Куйбышевски область	100	45	12,7
Кургански область	50	100	18,2
Курски область	50	100	20,7
Гор. Ленинград	—	20	5,9
Ленинградски область	100	50	34,0
Липецки область	100	80	24,6
Магадански область	—	100	100,0
Гор. Москва	100	10	4,3
Московски область	100	30	15,4
Мурмански область	—	100	17,3
Новгородски область	100	60	16,8
Новосибирски область	100	50	16,8
Омски область	100	70	19,6
Оренбургски область	50	50	18,1
Орловски область	80	100	28,2
Пензенски область	100	80	8,0
Пермски область	100	40	17,1
Псковски область	100	100	26,5
Ростовски область	50	20	4,2
Рязански область	100	80	18,5
Саратовски область	60	50	11,0
Сахалински область	—	90	36,7
Свердловски область	100	30	9,3
Смоленски область	100	100	22,2
Тамбовски область	70	80	20,9
Томски область	100	100	12,8
Тульски область	100	40	15,0
Тюменски область	100	80	30,6
Ульяновски область	100	100	21,9
Челябински область	100	30	21,3
Читински область	60	70	24,6
Ярославски область	100	40	13,9

1962 шера автономни республикай паччахьалкхен бюджеташта, краяй, областий, городий Москвени Ленинградеи бюджеташта чуйоагIа отчисленеш чIоагIйойла:

а) юрта боахама налогах йолча поступленеш тIара — 100 процент;

б) хьун доходах йоагIача поступленеш тIара — 100 процент;

в) саг йоалаянза — маьре баханза болча нахагара, цхьаь болчеи кIезига дезал болчеи СССР-а гражданашкара йоагIача налога поступленеш тIара — 100 процент;

г) 1962 шера Паччахьалкхен 3 процент йолча чура кхадж боагIа заем йоаржаяра сумма тIареи 1962 шера ахчан-хIамай лотереях йоагIача поступленеш тIареи — 25 процент;

д) кооперацегареи общественни организацей боахама органашкареи йолча подоходни налогах йоагIача поступленеш тIара — 100 процент.

РСФСР республикански бюджета средстваех 1962 шера РСФСР-а халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен плана тIа оттаьча мероприятешта финансировани яра дотаци къоастайойла Калмыцки АССР паччахьалкхен бюджета 2320 эзар сом, Тувински АССР паччахьалкхен бюджета 8060 эзар сом, Якутски АССР паччахьалкхен бюджета 36460 эзар сом. Камчатски областа бюджета 4975 эзар сом, Магадански областа бюджета 15265 эзар сом.

Статья 9. 1962 шера Башкирски совнархоза карайолча предприятеша РСФСР-а республикански бюджета хьачулучох Башкирски АССР-а паччахьалкхен бюджетаи Калинински совнархоза карайолча предприятеша РСФСР-а республикански бюджета хьачулучох Калинински областа бюджета 10 процент отчисленеш оттайойла.

Статья 10. РСФСР-а Министрий Совета тIадуллалда РСФСР-а Лакхехьарча Совета Бюджетни комиссе предложенех кхы тIа енна ассигнованеш дIаюха хьожаяр а, хIаьта иштта 1962 шера РСФСР-а халкъа боахам дегIабоалабара чIоагIъяьча Паччахьалкхен бюджета юкъеяхьар а.

РСФСР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ОРГАНОВ.

РСФСР-а Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь С. ОРЛОВ.

Москва, Кремль. 1961 шера 16 декабрь.

КХОАЧАШЪЕ ШУРА ЯККХАРА ПЛАН

Паччахьалкхенна планах 1200 центнер шура дIаяла, хIаьта хIара фуражни Iаттагара планах 1500 килограмм шура яккха езаш яр укх шера Первомайски районерча Ленина цIерахча колхоза шурий-товарни ферма коллектив.

Ер шу чакхдала иттех ди мара дисадац. Мишта кхоачашду шоаш денна дош Ленина цIерахча колхоза хьайбаш леладераша?

Бакъдар аьлча, хIара Iаттагара цхьайтта бетта яьккхаяц 850 килограмм мара шура, тIаккха еррига колхозо паччахьалкхен планах 10 декабре кхаччалца дIаенна шура 754,6 центнер мара яц.

Цу тайпарча цифраша хьахьокх ферма тIара болх геттара во вIаштIехьбаьккха хилар.

Ферма тIарча 118 Iаттах 31 етт Iаьхар ба. Цу гIулакхо чIоагIа новкъарле яьй. Нагахьа санна уж Iаьхар диса ца хилча вIаштIехьдаргдар юкъера лаьрхIача 400—450 центнер шура совъяккха. Цига кхы дIахо йодача хана а уж кхоачамбоацараш юкъера дIадахара деш вIалла хIама дац. Цул совгIа ферма тIа зоотехник а вац. Искусственни осеменени яц. Хьайбаш йоагIача рационах кхабац.

Боккхача пайданера гIулакх да ханнахьа, наькъаш дика долча хана, ферма юхе доакъар хьатIаозар, хIаьта цига аьлах хIама дац тахханалца тIаьза. Оаха кIалдисача доаханнеи Iаьсаштеи мара йол телац, из езача хана хьа а яхь, йоах ферма заведующи волча Точиев Ахьмада.

Укх шера шоашта хьалхашка оттадаьча декхарех колхоза кулгалхой еррига шурий-товарни ферма механизаци е езаш ба. ХIаьта цига цу гIулакха даь вIалла хIама дац. Кхыметтел подвесной наькъа тIара вагонетка а цаI мар яц цига. Дукха ха я оаха вагонеткаш еха, бакъда тахханалца колхоза кулгалхоша уж Iалашъяра яь сагото яц, йоах ферма учетчика нов. Кациева.

Геттара во вIаштIехьбаьккхаб цига политико-массови болх, доаркашта юкъе цхьаккха тайпара социалистически яхь йоаржаяьяц, дикагIбарий говзал дIайовзийтара деш хIама дац. Кхы а дуккха кхоачамбоацараш да ферма балха юкъе. Цудухьа вIаштIехьдаьннадац цар шура дIаялара план кхоачашъе.

Ер шу чакхдала юхейсача лоацца хана колхоза кулгалхой декхарийла ба беррига низ, хьинар оарцагIдаьккха, еррига уйла тIаяхийта паччахьалкхенна шура дукхагIа дIалургйолча тайпара ферма болх вIаштIехьбаккха.

З. ГЕЛИСХАНОВ, (тха собкорр.).

1961 ШЕРА 19 ДЕКАБРЬ ТIАККХАЧЧАЛЦА ШУРА ДIАЯЛАРАХ ДОЛА ЛОАРХIАМАШ

(задани кхоачашъяра проценташ)

Районаш		Районаш	
1. Ачхой-Мартана	63,3	10. Ножай-Юрта	—
2. Ведана	90,6	11. Первомайски	66
3. Грозненски	80,7	12. Советски	—
4. Гудермеса	19,0	13. Сунженски	74,8
5. Каргалински	63,8	14 Урус-Мартана	39,4
6. Курчалой	—	15. Шаьла	79,6
7. Надтеречни	74,2	16. Шелковской	82,4
8. Наьсарен	57,8	17. МагIалбика	70,8
9. Наурски	57,2		

Деррига а сага духьа!

> КПСС оттаду дерригдунен-исторически лоархIам бола декхар — Советски Союзе, капитализма моллагIча мехкаца нийсдича, дунен тIа эггара лакхагIа бола вахара боарам Iалашбар.
>
> (КПСС Программа тIара).

КХЫ А ТОАЛУРГДА ВАХАР

Вай мехка коммунистически общество хьалъе, аьнна, шерра программа оттаяй Советски Союза Коммунистически парте, хIаьта из толаме кхоачашъеш советски халкъ а доалл.

Укх гарггарча ткъаь шера чухь вахара боарам моллагIча капиталистически мехкарчул лакхагIа хилийта а материальнии культурнии рузкъаш шортта хилийтара эша хьалаш Iалашде а аьнна, сийлахь-доккха декхар оттадаьд КПСС.

Къахьегамхой вахар тоадергдола лоархIамера гIулакх да чуIе цIенош, школаш, берий бешамаши яслеши, дарбани культурно-просветительнии учрежденеш дукхагIа хьалъяр.

Коммунистически партеи Советски правительстваи къаьстта боккха лоархIам бу чуIе цIенош хьалдара проблема йизза чакхъяккхара. ХIанз шерра хьалдеш да чуIе цIенош вай берригача мехка а вай республике а. Республика городашкара чуIеча цIеной наьха юкъара фонд укх тIеххьарча итт шера чухь 1,5-ззачул дукхагIа хиннай, хIаьта городе Грозне — 1,6-ззачул дукхагIа. Шерагара шу массаза доал хозагIа кийчдаь а паргIатагIа а хул хьалдеш дола цIенош.

Укх тIеххьарча пхе шера (1957—1961 шш.) коммунальни квартираш кхаьчай 13 эзар совгIа болча дезалга.

Гражданаша шоай ахчах а паччахьалкхен кредитаца новкъостал деш хьалдаьд 46 эзар совгIа чуIе цIенош.

КПСС обкомои Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советои къаьстта чIоагIагIа уйла еш да школаш, библиотекаш, берий учрежденеш хьалъяра дош. 1959—1961 шерашка 1956—1958 шерашкарчул 8-зза совгIа дукхагIа хьалъяьй республике школаш. ТIеххьарча кхаь шера больницаши поликлиникаши хьалъярга 33 процент дукхагIа дIаяхийтай капиталовложенеш, цул хьалхагIа дIадахача кхаь шерарчул.

Халкъа образоване даькъе декхар оттадаьд, лакха кхетам болаш хьатIайоагIа тIехье хьалкхеяра массанега а дешийта, аьнна. Цу гIулакха парте лаьрхIад массайолча школашка цхьан сменах мара занятеш хургйоацаш, кхоачамхиллал школьни зданеш хьалъе.

КПСС оттаяь йоккха Программа кхоачашъярца баха нах бизза Iалашбергба говзача медицински гIулакхащца. Из декхар кхоачашдара дуккха хьалъе еза медицински учрежденеш.

Партеи правительстваи советски халкъа материальнии культурнии вахара йоакхо еш хилар гуш да 1962 шера халкъа боахам дегIабоалабе, аьнна, оттаьча паччахьалкхен планах. Город Грозне дIахо а шеръергья электросеташ, газови сеташ, трамвайни наькъаш, газ чуюлларгья 3500 совгIча квартире, хьалъяь яргья гостиница, хIаране чу бIаь-бIаь моттиг а йолаш йола Калинина цIерахчеи Новая Катаяма яхачеи поселкашкара банеш, кхыйола объекташ.

1962 шера паччахьалкхен планах кхы а дикагIа тоаде лерхI республикерча наха деш дола медицински гIулакхаш. Цу гIулакха больницешкара менгеш 725 менги дукхагIа хулийтаргда. Медицински учрежденеш хьалъе, аьнна, 1961 шера хьожадаьчул 1,5-зза дукхагIа ахча хьожаде лерхI 1962 шера.

ХьатIадоагIа дешара шу тIакхачалехьа кхы а 11 школа хьалъяь а яьккха, 425-нега дIакхоачаш хургья школаш. Общеобразовательни школашка деша багIа дешархой 17 процент тIакхетаргба, хIаьта школашка-интернаташка — 48 процент.

1962 шера школашта лаьрхIа хьалдергда 15 керда цIенош, интернаташта 4 общежити, педучилища дешара корпус.

1962 шера дукхагIа хьалъе лерхI культурно-просветительни учрежденеш. Юрташка керда хьалъергья 10 клуби 6 библиотекеи, киносета 7 киноустановка тIакхетаргья. Культурни гIулакхашта эша объекташ хьалъяра 151 эзар сом хьожаде лерхI планах.

Халкъа образовани, унахцIено лораяр, культура дегIайоалаяра, бахача наьха жилищно-бытовой хьалаш тоадара кхы а йоккхегIа торонаш я семилетках юхедисача 4 шера.

1962—1965 шерашка дIадохийтаргда школаш хьалъярга — 14 млн. сом, унахцIено лораяра учрежденеш хьалъярга — 4,8 млн. сом, культура учрежденеш хьалъярга — 1,9 млн. сом, 1950—1960 шерашка хьалдаьраш миссел хIана дац, аьнна, дола чуIе цIенош хьалдергда семилетках юхедисача укх 4 шера.

ХIаьта а доккхий кхоачамбоацараш да чуIе цIенош, школаш, дарбани культурнии учрежденеш хьалъеча.

Шера хьахийца ахча дIададахийтара йола план 11 бетта 84 процент мара кхоачашъяьяц. Юкъа гIа хьал а даь, наха чубаха дIаденна цIенош шера планаца нийсдича 51 процент мара дац. Цу тайппара республика къахьегамхошка дIа ца кхоачаш дисад 60 эзар совгIа квадратни метр чуIе цIенош.

Йизза кхоачашъяьяц школаши дарбан учрежденеши хьалъяра йола планаш. ЧуIе цIеноши культурно-бытовой гIулакхашта эша объекташи хьалъелга селла чIоагIа тIехьадисара керттера бахьан да, эггара хьалха, республикерча гIишлош еча учрежденеша болх во бар, «Чечингстрой» трестеи СНХ гIишлош еча организацейи кулгалхоша кIезига уйла ю балхашта индустриализаци яра, йоккхий панелаши блокаши дIаухийтача гIишлой хьалха латта методаш гIишлош хьалъеча юкъе ахийтара, гIишлош хьалъеча моттигашка къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхара, гIишлош еча организацей производственно-технически база чIоагIъяра, моттигера гIишлой материалаш дукхагIа кийчъяра дешай а цу тайпара лоархIамерча кхыча дешай а.

ЙоккхагIа оттаяь цIенош хьалдара план кхоачашъяра укх гарггарча хана чухь йоккхий блокаш, панелаш, вIашагIйоахка аьшкабетонни конструкцеш юкъе а ухийташ, индустриальни методах цIенош хьалде деза гIишлош еча организацеша.

ЧуIеча цIеношта йола гIишлош хьалъелга лаьгI ца. долийташ, чIоаггIа уйла тIаяхийта еза школай, больницей зданеш, коммунальни, боахама, культурни объекташ, берий учрежденеш ханнахьа хьалъяь яхара а.

Республике шортта Iалама рузкъаш, йоккха говзал йола кадраш хиларо, КПСС Централни Комитетои Советски Правительстваи хадданза новкъостал даро эшшаш йола торонаш хулийт ворхI шера план толамца кхоачашъяра.

А. СОСКИЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Госплана городской боахама, культура, унахцIено лораяра гIишлой сектора начальник.

Советски сага ю йоакхо

Къоанала кIалбисача дийнахьа шоай йоакхо ергмичай, аьнна, кхерабезац советски наьха. Ваьча хана денз валлалца сага йоакхо ю партеи Советски паччахьалкхенои. Сага духьа, сага долча ираза — иштта ба партеи паччахьалкхенси беча балха керттера чулоацам.

Вай парте XXII-ча съезде доклад еш Никита Сергеевич Хрущева аьлар, советски наха боккха хилча йоаккха ха паргIата а сатем болаш а хургйолаш, дукхагIа йоакхо е еза къабеннарий а иштта инвалидий а.

ХIара шу массаза доал дукхагIа хул пенсионераш, чIоаггIа лакхлу царна луш дола пенсеш.

Российски Федераце 1957-ча шера социальни Iалашварга 3,6 миллиард сом ахча дIадахийтача метта 1961 шера 4,7 миллиард сом е 30 процент дукхагIа дахийтад.

Вай республике кхы а дукхагIа лакхденнад паччахьалкхено тела пенсеш. 1957-ча шера 13,8 миллион сом пенси деннача метта укх шера 21,5 миллион сом пенси делар. Цул совгIа боккхий нах кхоабача цIеношка 262 эзар сом ахча а дахийтар.

КПСС XXII-гIа съезд хинначул тIехьагIа къабенначеи къахьегалуш боацачеи гражданий материальни хьал кхы а чIоагIагIа лакхденнад.

Цу хана чухь дикка дукхагIа лу профессиональни лазар хиннача болхлоштеи гIулакхерча нахаи луш дола пенси, производственни практикеи производственни дешари чакхдоаккхаш производстве лозабаьча е профессиональни лазар хиннача юкъерча школе деша багIачарна луш дола пенси. Дукха болх барах просвещенеи унахцIено лораяреи болхлошта пенсеш далара керда правилаш араяьннай. Арме гIулакх деш хиннача нахах болча инвалидашта луш дола пенси 10—15 процент лакхдаьд.

Къаваларах, инвалид хиларах, цIен тIара да валарах паччахьалкхено луш дола пенси дIахо а лакхде лерхI.

Национальни доход лакхъяларга хьежжа советски паччахьалкхено, профсоюзаша, колхозаша, шоашта тIаэцаргья къахьегалучара баьннача, инвалидаш хиннача, къабеннача гражданий еш йола йоакхо.

Парте тIаийцача коммунистически общество хьалъяра Программо йоккхий торонаш лу берригача къахьегамхойи пенсионерийи материальни а духовни а хьашташ кхы а чIоагIагIа кхоачашде.

Цу дерриганеша хьагойт сага йоакхо яра гIулакх вай мехка эггара дикагIа вIаштIехьдаьккха хилар.

А. МУРДИЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР социальни Iалашвара министра заместитель.

СУРТА ТIА: дукха ха йоаццаш хьалдаь а даьнна эксплуатаце дIаденна Грозне Революце проспекте дагIа 64 квартира йола нах чубаха керда цIенош.
И. ПЛИЕВА сурт.

Цахаддаш ергъя берий йоакхо

Тха, школай, детсадий, берий яслей, иштта кхыйолча культурни учреждеmaking болхлой декхар да берригача гIулакхашта мел эшар Iалашдаьд детсадо.

Бераш дика Iомадеш йола занятеш бокъонца чакхйоахаш хьайоагIа детсадера йоккхагIа йолча группа воспитательница А. Денегина. Цо воспитательни болх бу дукха ха я. Цудухьа болх леррттIа лелабара дика опыт я цун. Детсадерча кхыча группашта юкъе къаьстта дикагIа дисциплина йолаш, дикагIа кхетащ, моллагIа дIахьийхар сиха дIаэцаш да воспитатела группера бераш. Цар даьй-ноаной а ба Денегинайна чIоагIа раьза. Дика лелабу ший болх воспитательницас С. Мерзоевас а.

Детсадерча дерригача берашта дукха еза музыка. ЙоккхагIа йолча группера бераш фортепьяно лакха Iомалуш да. Деза цIей хулача денощка бераша воспитателий новкъосталца утренникашка самодеятельни концерташ увттаду. ХIанз а керда шу хьатIаоттача денга кийчлуш да уж.

Бераш леладара чIоагIа новкъостал ду тха коллектива педагогически институтерчеи педучилищерчеи студенташа-практиканташа.

ХIанз КПСС XXII исторически съезда решенеш кхоачаш а еш, берий даьй-ноаной раьза хургболча тайпара болх бе лаьрхIад тха коллективо.

Н. ВЫСОЦКАЯ,
№ 10 йолча детсада заведующи.

ДОГ ГIОЗДОАХА ЦИФРАШ

ЦIЕНОШ ХЬАЛДЕ ЛЕРХI

СЕМИЛЕТКАХ ЮХЕЙИСАЧА ХАНА ЧУХЬ ВАЙ РЕСПУБЛИКЕРЧА КЪАХЬЕГАМХОШКА КХОАЧАРГДА:

СОВНАРХОЗА ГIИШЛОН ОРГАНИЗАЦЕШКАРА—350 ЭЗАР СОВГIА КВАДРАТНИ МЕТР;

МИНИСТРИЙ СОВЕТА ГIИШЛОЙ ОРГАНИЗАЦЕШКАРА —200 ЭЗАР СОВГIА КВАДРАТНИ МЕТР ЧУIЕ ЦIЕНОШ.

1962 ШЕРА РЕСПУБЛИКЕ ГАЗ ЧУЙИЛЛА ЛЕРХI 3500 КВАРТИРАШКА.

№ 24 йола „Агитатора блокнот“

Укх деношка кепа а теха арадаьннад КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела № 24 йола «Агитатора блокнот».

Блокнота тIа кепа техай пхезлагIа хержа СССР Лаккхехьарча Совета VII сессе материалаши Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета Председателa, депутата М. Гайрбекова сессе даь къамаьли. Иштта кепа техай блокнота тIа Совнархоза мехкдаьттеи гази доаккхача Управлене керттерча инженера Л. Михайлова язъяь «ДIайоае факелаш» яхеи республика юрта боахама министра заместитела И. Федотова язъяь «ЛерттIа пайда эца лаьттаех» яхеи статьяш а.

Блокнота «Резерваш балха» яхача рубрика кIал кепа техай КПСС Урус-Мартановски райкома секретара В. Русина язъяь «Серпуховцай болам юкъекхувлар» яха, нов. Юрьева язъяь Сунженски районерча «Победа» яхача колхозе В-12 яхача биостимуляторах пайда эцар дувцаш йола «Пайданера болам» яха корреспонденци.

«Агитаце опытах» яхача разделе кепа техай Гудермесски парте райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе О. Антоненко язъяь «Массайолча моттигашка дек агитатора дош» яха статья.

ДIахо агитатора новкъостала коммунизм хьалъерий творчески инициативах йолча фактайи цифрайи подборка еннай блокнота тIа.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

Вай мехка деша дагIача берий партеи правительстваси чIоаггIа йоакхо еш хилар гойташ гIулакх да хIара шера дукхагIа хьаеллаш латта школаш-интернаташ. Мел чIоагIача йоакхонца Iалашду бераш школашка-интернаташка хьахьокх Грознерча № 15 йолча нохчашхеи гIалгIашхеи йолча йиIигашта лаьрхIа йолча школа-интерната балхо. Гаьнарча районашкара яьхка итташ йиIигаш я цига дешаш. Дика дешара царна мел эшар долаш да школе, хIаьта сакъердаме салаIа торо а я цар.

СУРТА ТIА: Грознерча № 15 йолча школа-интерната 5 классера йиIигаш.

И. Плиева сурт.

КЪАХЬЕГАМХОШТА ЭШАРАШ КХОАЧАШДАРА

ВАЙ парте XXII-ча исторически съездо йоккхий перспективаш хьайийлай ший байракха тIа сийрда лепаш яздаь дерригача халкъий Машар, Къахьегам, Кортамукъале, Нийсхо, Вошал, Ираз яха дешаш а долаш йолча эггара дикагIчеи хозагIчеи обществага — коммунизмага — коталонаш а йоахаш долхача адамашта.

Коммунизма материально-технически база хьалъяр духьа дерригача халкъо лоаттабеча къовсама юкъе шоашкара доаггIаш дола дакъа лоац вай республикерча наха бытовой гIулакхаш деча Управлене предприятей болхлоша, гIулакхерча наха, инженерно-технически болхлоша. Валови продукци арахецара йола план 11 бетта 104,4 процент кхоачашъяьй, е планал совгIа 132,8 эзар сома маьха валови продукци еннай, хIаьта товарни продукци арахецара план 111 процент кхоачашъяьй.

Соахкареи укх шерареи ханаш вIаши нийсйича, управлене балха укх шерара хьокхамаш дуккха лакхагIа да. ХIамаш хьаярга дIабода мах лохбаьб, накоплени яра план ерригача Управлене тIеххкхоачашъяьй.

Уж керттера планово-экономически показателаш кхоачашъеча из боккха толам баккхара маIан да предприятей коллективаша цIена къахьегар. КПСС XXII-ча съезда решенеш кхоачашъяр духьа лаьца социалистически яхь яржаш латт Управлене предприятешка. Къахьегама овсарле лакхъяра а коммунистически хьисапе къахьегара а шоашкара хьокхамаш а телаш, коммунистически къахьегама ударник яха цIи яккхар духьа къовсам лоаттабеш бIаьш болхлой ба. БIарччача цехашеи бригадашеи кердача формах лелаю социалистически яхь. Управленера 12 бригада коммунистически къахьегама бригадаш яха цIи яккхар духьа къовсам лоаттабеш я, хIаьта 4 бригадана из сий дола цIи еннай.

Даим план тIеххкхоачашъеш я когий гIирс беча фабрикерча заготовочни цеха, нов. Жукова бригадир йола коммунистически къахьегама бригада, нов. Гумияна кулгалду обувщикий бригада, нов. Ломякина заведующи йола индпошива фабрикера догамаш ду цех. Производстве хьалха латт Гудермесерча райбыткомбината портниха йола Шамилева Таус, мебельни фабрикера пилорамщикнов. Карташев Владимир, дукха кхыбараш.

Цхьабакъда, нийса хургдацар бытовой гIулакхаш деча Управленеи цун предприятейи балха юкъе долаш долча доккхийча кхоачамбоацарий хьакъехьа ца аьлча. Производственни программа ерригача предприятеша кхоачашъелга вIаштIехьдаьккхадац Управлене. 11 бетта йола производственни план кхоачашъяьяц Первомайски, Наьсарен, МагIалбика, Шелковской, Гудермеса быткомбинаташа. Болх боарамах лелац цу предприятешка. Шоашта оттаяь балха нормаш кхоачашъяц берригача болхлоша, производственни дисциплина лоха я, план кхоачашъяра эшшача тайпара вIаштIехьъяьхаяц технологически процессаш.

Уж белгалдаь кхоачамбоацараш дIададахара а тIехьаюсача предприятей балха тIа лерттIа порядок оттаяра а де дезар деш я бытовой гIулакхий Управлени.

Республикерча наха бытовой гIулакхаш дикагIа дар духьа кхы а хьалъе лерхI уж гIулакхаш дергдола мастерскеш. ХIанз 4 бIаьннега кхоачаш я уж, юрташкара 156 а йолаш, кастта хьалъяь а яьнна болх бе йолайолийтаргйолаш я бытовой гIулакхаш дергдола Грозненски района Алхан-Кала яхача юртара, Первомайски района Мужечара, Наьсарен-Вокзалера, Калиновская яхача станицера, город Грозне Калинина цIерахча поселкера павильонаш. 1962 шера хьалъяь а яьнна болх бе йолалургйолаш я бытовой гIулакхаш ду комбинат а барзкъашта химчисткеи басари ду фабрика а. Уж объекташ болх бе йолаялийтарца хIанз йолаш йола мастерскеш дукхагIа хиларал совгIа, деш дола гIулакхаши болх берий къахьегама хьашташи тоа а лургда. Мебелаи чоалхане оборудовани ца эшаш йолча кхыча предметаштеи ремонт еш бахача наха цIагIа гIулакхаш делга вIаштIехьдоаккхаргда, и. кх. дI.

Ательешкара болхлой заказаш хьаийде предприятешка а заказчикаша бийхача цIагIа а ухаргбола гIулакх вIаштIехьдоаккхаргда.

Деча гIулакхий культура лакхъяра, ремонтни балхаш тоадара, гIулакхаш дарга дIабода мах лохбара нийсса бытовой предприятей болхлой декхарийла ба цIагIара хIамаш миштa лелае еза хойташ бахача наха хьехамаш тела.

КПСС кердача Программа тIа аьннад, бизза кхоачам бергба наха дукхагIа эшача товаращца: дикача а хозача а барзкъащца, кога гIирсащца, советски наьха цIен че тоаеши хозъеши йолча хIамашца — паргIатагIа йолча хIанзарча мебелаца, цIагIа лелаеча, эргаьха тоаьча хIамашца, культурни гIулакхашта лаьрхIа долча тайп-тайпарча товаращца, кхычарца.

Цудухьа дукха хIамаш да тха Управлене де дезаш. Алхха укх семилетках юхейисача хана капиталовложенешка дIадахийта лаьрхIа ахча 1.623,9 эзар сом да. Хьалъе лаьрхIача йоккхийча объектаех я технически чоалханерча предприятешта ремонт ергйола Грознера мастерской, конвейерни лини а йолаш город Гудермесе хьалъергйола кога гIирсашта ремонт ю мастерской, наьха шоай доалахьарча автомобилашта, мотоциклашта, матовелосипедашта ремонт яра Грозне хьалъергйола мастерской, и. кх. дI.

Бытовой гIулакхаш ду комбинаташ хьалъергья Урус-Мартана, Ачхой-Мартана, Шаьла, Советски районашка.

Уж а кхыдола а гIулакхаш чакхдахарца укх семилетках цхьадола гIулакхаш укх боарамашка кхоачаш лакхде лаьрхIад: наха барзкъаш тегилга 193 процент, керда мебель 178 процент, ремонтни балхаш 184 процент, дуккха кхыдараш.

Шеко яц, бытовой гIулакхаш деча болхлоша, гIулакхерча наха, инженерно-технически болхлоша, партийни, советски органий новкъосталца шоай балха тIехь доккхий толамаш доахаргхиларах а, шерра коммунизм хьалъе йолаеннача хана къахьегамхошта эша хIамаш дикагIеи массе оагIорахьареи кхоачашдергхиларах а.

Г. ИНАРКАЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета чуйоагIача бытовой гIулакхаш деча Управлене начальник.

Укх шера октябрь бетта доккха совгIат кхаьчар город Грознерча къахьегамхошка: Октябрьски районе хьалдаь даьлар керда, бераш ду цIа. Цун хIара отделени, палата, зал, кабинет дикача мебелца, кердагIча оборудованеца Iалашъяь я.

Дика вIаштIехьбаьккхаб бераш деча цIен болх керттерча лоро Е. К. Платоновас а ерригача коллективо а.

СУРТА ТIА: бераш деча кердача цIен цхьан палате.

И. Плиева сурт.

СЕРДАЛО
2-гIа оагI, 21 декабрь, 1961 шу.

Мехкдаьттаи химически промышленность дегIаахара перспективаш

Коммунизм хьалъелга Советски Союза практически гIулакх а хинна дIаэттад. Коммунистически парте хьалхленца советски халкъо хьаю сийрда кхоане, КПСС Программа тIа аьннад, коммунизм котъялара эш коммунистически общества материально-технически база.

Вай ханарча промышленноста керттера лард я металли доагори. Уж чехкка дегIадоаладар халкъа боахаме керттерча декхарех цаI хила а хиннад хIанз долаш а да. Цунца цхьана, йоах Программа тIа, химически производствана эша бедал хиларах тарра мехкдаьттеи гази йоаккхилга а царех пайда эцилга а тIа-тIа дукхагIа лакхдеш хургда.

Мехкдаьтта даккхара кIезига лоархIам болаш яц Къилбаседа-Кавказ, къаьстта Нохч-ГIалгIайче. Берригача мехка а хIаьта иштта вай республике а мехкдаьтта даккхара, мехкдаьтта чакхдоахача а мехкдаьтта химе а промышленность дегIайоалаяра Iалаьмате йоккхий перспективаш хьайийлай КПСС XXII-ча съезда решенеша.

Ховш ма дий, Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта чIоаггIа мах бола бедал йолга. Цунца кIезига сангал хиларах, парафин дукха далларах, мехкдаьтта сийрда продукташ дукха йоахкаш хиларах йиш хул чоалхане йоацача технологически схемаца а кIезига хIама дIадодаш из чакхдаккха.

Даьча лоархIамаша хьахьекхар вай мехкдаьтта цхьа тонн чакхйоаккхаш дIадодар малхбоалерча сангал дукха доаллача мехкдаьтта тонн чакхйоаккхаш додачул 36 процент кIезигагIа хилар, хьабоалача пайданга а чакхдаккхара дика хиларга а диллача ромашкински, туймазински, мухановски, къаьстта орландски, кхыча дукха сангал доалача мехкдаьттаел толашагIа да Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта. Цудухьа Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта кхоачамех пайда эцилга халкъа боахама боккха лоархIам болаш да. Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттаи мехкдаьтта химически промышленность чIоаггIа лакхъяра лард я вайцига мехкдаьттаи газеи кхоачамаш хадданза дукхагIа хулаш хилар. Шеко йоаццаш бакъда 160 километр йIаьха моттиг лоацаш Тиркаца доалла лахкерча мела мехкдаьттеи гази эггара йоккхагIа ярех цхьа зона хилар. ХьатIадоагIача шерашка мехкдаьтта лахара керттера объект хургья мизозойски отложенеш. 33 моттиге кIоаргга бурув теха мехкдаьтта лаха лерхI, царех 13 моттиг хIанзехь а бурув тоха йолаяь я.

Бурув тоха йолаяь е йолаерг йолчарех моттигаш я МагIалбике-Вознесенски, Брагунски, Гудермесски, Бенойски, кхыяраш. Уж шоай географически хьалашкеи промыслови коммуникацешкеи диллача кхычарел чIоагIагIа пайданегIа а мехкдаьтта даккхара аттагIа а я.

Укх 20 шера вай республике массехк миллион метр бурув тоха деза, скважинаш дикка кIоаргагIа йоахаргья. 1962 шеррехьа а тохкам беш йоаха скважинаш 3700 метр кIоарга хургья, хIаьта 1965 шера — 4100 метр, тIехьа-тIайоагIача хана 5 а кхы дукхагIа а эзар метр кIоаргагIа йоахаргья уж.

Скважинаш тIа-тIа кIоаргагIа йоахаш хиларо вайгара дIадех бурув тохара хIанз йола методаш тоаеш эргайоахилгеи скважинаш йоахача балха юкъе керда техника йоалаелгеи.

Бурув детта техника эргаяьккха тоаеш шеко йоаццаш толамаш даьхадале а, кIоаргга бурув тохара маэшшара яц хIанз а бурув тоха оборудовани, инструмент, турбаш.

Скважинаш кIоарга яхара бурув тоха керда техника ийша ца Iеш, кхы а дикагIа йола, боккха пайда боала технологи а эш. ГрозНИИ мехкдаьттеи гази йоаккхача промышленноста управленеца цхьана Iомае еза Нохч-ГIалгIайче а мехка кхыча районашка а 4000—5000 метр кIоарга скважинаш яхара опыт, цу ларда тIа скважинаш яхара эггара кердагIа йола технически средствай комплекс, дика технологи оттае а юкъейоалае а еза.

Цо торо хулийтаргья ха кIезигагIа йоае а, авареш дIаяха а, утяжелителага дIайода расход кIезигье а.

Маркхалах кIир етта еза. Цо торо хулийтаргья гIо дара деча балхашка дIайода ха лоацъе а метр бурув тохаш утяжелителага дIайода расход чIоагIа кIезигье а.

Электричестваца бурув деттар йоккха тIехье йолаш гIулакх да. 1965 шера 150 эзар метр электричестваца бурув тохаргда совнархоза болхлоша. 1962—1964 шерашка Iомаяь караерзае еза из метод.

Цул совгIа мелови отложенешка бурув деттара шерра юкъедоаладе деза алмаза осташ. Бурув деттача балха тIа хулача авареша доккха зе а ду, хIаьта чIоагIа болх сеца а бу. Дукха авареш хиларах, йIаьххача хана болх соцабе безаш хиларах, бурув тохаш йоаккхача календарни ханах 40 процент совгIа ха пайда ца боалаш йов.

Вай декхар да авареш бахьан долаш нийслу кхоачамбоацараши скважинаш болх ца беш сецилгеи эггара лоацагIча хана дIадаккхар, бурув тохача оборудоване бу болх лерттIа вIаштIехьбаккхар, цIенхаштта йола технологически дисциплина оттаяр, хIаьта иштта бурув тохача кадрай говзал а шоай балха уж бехктокхаме хилар а лакхдар.

Бурув деттача юкъе боккха лоархIам болаш да яьха яьнна скважинаш болх бе сихагIа кийчъяр. Цунах тийша да мехкдаьтта доалла керда моттигаш тохкаши мехкдаьтта доаккхаши вай бергболча балха толам балар. ХIаьта хIанз иштта скважинаш кийчъелга чIоаггIа дIаьхду, планах оттаьча ханал 2—3-зза тIех а доаккхаш.

Цунца дувзаденна йоккхача блокех монтаж а балхашта мамогга механизаци а елга дIахо юкъедоаладе деза, вышкомонтажни балхий график хьдда лелаелга Iалашде деза.

Нохч-ГIалгIай совнархозо 1962 шерехь а, вешта аьлча йиллача ханал кхо шу хьалха, доаккхаргда семилетка контрольни цифраш тIа 1965 шера даккха оттадаь мехкдаьтта.

Мехкдаьтта доалла керда моттигаш лохаш керттера декхараш да уж лахара интенсификаци елгеи цу ларда тIа кхы а лоацагIча хана мехкдаьтта доалла моттигаш кийчъелгеи. Мехкдаьтта доаллача моттигага мехкдаьтта хийцца хьахецийтар мехкдаьтта доалла керда моттигаш хьаеллара нийсса да. Геологоразведочни балхашка дIадодар дикка лох а деш, керда промыслаш хьаярга дIайолха капиталовложенеш кIезиг а еш, мехкдаьтта доаккхилга лакхде йиш хулийт цо. ТIоаний давлени лох ца йолийташ лоаттаяра методаш тоаяр, мехкдаьтта доаккхаш йолча скважинай забояшка давлени лохъяр боккха лоархIам болаш да.

Вайга йолаш йолча попутни газах зехьа ца йойташ, Iоаеш пайда эцилга Iалаьмате боккха лоархIам болаш да, хIаьта хIанз цунах 70 процентах мара пайда эцац. Укх гаргарча шерашка попутни газ йоккхилга чIоаггIа лакх а лургда, 1965 шера бIаьш миллионаш кубически метр а йоаккхаргья.

Газах дукхагIа пайда эцарга болаш дукха трубопроводаш, газобензинни заводаш, газ лораергйола лаьттан кIалха резервуараш ергья.

Нохч-ГIалгIайче, Ставропольски крае, Дагестане мехкдаьтта доаккхилга лакхдаларо йоккхий торонаш хьаелл Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта чакхдоаха промышленность дегIайоалаяра.

Грозне мехкдаьтта чакхдоаккхилга шерде деза эггара хьалхарча аргIанна йолаш йола мехкдаьтта чакхдоаха заводаш шеръяреи уж тоаеш эргаяхареи наькъаца. Реконструкци еш къаенна аппараташи оборудовании кердагIа ярашца хувца еза. Цунца цхьана керда низ бола установкаш хьае а лерхI.

Ставропольера мехкдаьтта парафин даккхара чIоаггIа мах бола бедал я, цу хьакъехьа малхбоалерчул 5-ззеи Украиннерчул 2—3-ззеи толашагIа да из.

Грозне хьадахьаш шийга дIайода расходаш а лоархIаш, Ставропольерча мехкдаьттах яьккха парафин Уфеи Станиславеи заводаша моттигерча бедалах яьккхачул дарегIа хургья. Цудухьа 1960 шера хинначул Грозне парафин йоаккхилга 5—6-зза лакхдича бакъахьа хургда. Из бахьан долаш Грозный Советски Союзе парафин доаккха эггара а йоккхагIа йола центр а хинна дIаоттаргья.

Парафин даккхар дегIадара ларда тIа дикка шерлургда Грозне даьтта доаккхилга а. Из доаккхаргда парафин доаккхаш хьахиннача фильтрех.

Цу хана чухь мехкдаьтта продукташ, къаьстта автобензин, дизельни доагор, бензинаш-растворителаш хаьдда дикагIа арахецаргья.

Грозненски мехкдаьтта заводашта реконструкци ярои уж дегIайоалаярои, кердача техникои технологеи чIоаггIа лакхъергья къахьегама овсарле, лохдергда арахецача продукцега дIадодар.

Заводашта реконструкци еча ханна производствана механизации автоматизации е еза, эггара хьалха ха дукха дIайодача, новкъостала деча балхашта а еш.

Нохч-ГIалгIай совнархоза мехкдаьтта промышленность мехкдаьтта химе промышленность дегIайоалаяра эша йIаьхий бедала база я. Цунца дувзаденна реконструкци яреи модернизаци яреи наькъаца дIахо а шеръе еза Грозненски химически завода производство. Цо торо хулийтаргья фенол шозза, этилови спирт 3-зза дукхагIа даккха а.

Нохч-ГIалгIай совнархоза мехкдаьттаи мехкдаьтта химически промышленноста хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдар дукхкача даькъе тийша да ГрозНИИ беча балха а Iилма-тохкамий а боарамах, дIахо а мехкдаьтта промышленноста доакъош дегIадоаладара юкъе Iилма бола лоархIам лакхбе беза, Iилма юкъарчал доаццаш производительни бизза бола низ а хинна дIаотта деза, къахьегама овсарле чIоаггIа лакхъярга а Iилма-технически прогресс мамогга сихъяра а эша хадданза йола лард хила еза цох.

Вай мохк бIубенна коммунизма новкъа бода. ХIара советски саго ше кхо ца веш, дог гIоздаьнна, турпала хьега къа коммунизм котъялара эша керттерадар да.

КПСС Программа тIа оттадаь исторически декхараш толамца кхоачашдара шоай низ кхобергбац Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахоша.

Б. САЙКО,
Нохч-ГIалгIай совнархоза председатела заместитель.

КРАСНОДАРСКИ КРАЙ. Кореновски района Кирова цIерахча юртбоахама артело яьча цехо укх шера 10 бетта 50 тонн доакъара биомицини террамицини яьккхай.

Доакъара биомицини террамицини шерра юкъейоалаяьй колхозни хьайбай боахаме, хурскашта, Iаьсашта, кIоригашта лазар ца хилийтара эша профилактически средство я уж, цар сихду къонача хьайбаша дахьа дегI.

СУРТА ТIА: Кирова цIерахча колхоза антибиотикаш еча цехе. Технолог П. М. Криулини лаборантка Р. Г. Лозеи кхачана юкъе грибок мишта йоккха хул хьожаш боахк.

Е. Шулепова сурт.
ТАСС фотохроника.

Донецки область. 1962 шера Ждановерча йоккхий машинаш еча заводе арахецаргйолаш ялхайтта машиннаькъа цистернаш чIоагIъяьй.

Цемент кхухьа цистернаш дукхха арахецаргйолаш кийчо еш латт цехашка. 60 тонн цемент чуйола цистернаш техкача гучадаьлар инженераша даь лоархIамаш нийса хилар. Фе давленеца цхьан сахьатал кIезигагIа йолча хана тIа а йотт, тIера Iо а йоаккх цистернаш тIара цемент. Из болх беш цхьаккха хIама дац кулгашца, галеш эшац, средствай чIоаггIа кхом бе йиш хул.

Мехкдаьтта дIакхахьа арахецача 60-и 90-и тонн чуйодача цистернех чархаш тIара йоккхий нефтехранилищаш оал.

Крахмал, патока дIакхахьа йиш хургйолча оригинальни цистернай проекташ кийчъяьй конструкторски бюрошка.

Сурта тIа: мехкдаьтта дIакхахьара эша низ бола машиннаькъа цистернаш вIашагIйохкаш латт.

С. Гендельмана сурт.
ТАСС фотохроника.

Удобренеш дукхагIа

ХьатIадоагIача шера юртбоахама культураш дика хьувкъийтара тIагIертта балхаш деш ба хIанз укх сахьате парте XXII съезда решенеша чIоагIа дегаш гIоздаьха бола, вай республикерча колхозашкареи совхозашкареи къахьегамхой. БIаьсти дIадуврдолча дерригача ялатийна кхоачам хиллал зябь аьха, дIаде дика фу Iалашдаь, ялаташ дIадера эшаргйолча техникана ремонт яь йистедоалаш доахк дукха боахамаш.

Юртбоахама культураш хьувкъара удобренеех боала пайда дика бовза а бовзаш, агротехника хьехамаш дика леладарал, дерригa а юртбоахама балхаш ханнахьа а дика а дарал совнагIа, шоай кхашка кхо а кхыйола моттигереи минеральни удобренеш а яхкарца Iалашду вай дикагIа болча къахьегамхоша хьажкIаши шекара свеклаши дика хьувкъилга. Масала, Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхоза Чагаев Iимрана кулгалдеча механизированни звенос ше хьажкIаш дIайийнача 200 гектар лаьттах хIара гектара тIа 7 тонн кхои цхьа центнер минеральни удобренеши яхкар. Цу дерригача лаьттах хIара гектара тIара 62,8 центнер фуалъяьхача хьажкIий яьккхар звенос. «Назрановский» совхоза Мальсагов Османа кулгалдеча механизированни звенос ше хьажкIаш дIайийнача 220 гектарах хIаране тIа 30 тонн кхо диллар, хIаьта царех хIара гектара тIара 72,7 центнер хьажкIий а яьккхар цо.

ДикагIа хьувкъамаш доахача дуккхача наьха опыто а, юртбоахама Iилманна гучадаьнначо а бокъонца хьахьокх удобренешца лаьтта тоадарах юртбоахама культураш, къаьстта а хьажкIаш, шекара свеклаш, баьца даараш дикагIа хьувкъийтара доккха беркат доалаш хилар. Кхо а кхыйола удобренеш а яхкарах вай республике эггара дукхагIа беркат доал йоачаш дукхагIа хулача лоамашта юхерчеи лоаман районашка а, иштта хиш дехка лаьтташ долча районашка а. Цу хьалашка гектара тIа кIезига фосфориташ а теха 20—30 тонн кхо дилларо дIайийна культураш шозза дикагIа хьувкъийт. Хьувкъам совбаккхара иззал дукха беркат доалаш кхы цхьаккха а агрономически хIама дац.

Зяба оахам деча хана кIалгIоргдолаш диллача кхох дукхагIа беркат доал. БIаьсти ширдаьнна кхо дулл культураш дIаелехьа зяба культиваци еча хана.

Кхо шортта да вай республике. Юкъарча хьайбаша шера 400 эзар тонн гаргга кхо лу, хIаьта кхашка дуллар 200—250 эзар тонн мара дац. Цудухьа дукххача боахамашка Iайнай эггара дикагIа йола удобренеш — ширдаьнна кхо.

1961-ча шера дукхагIа диллар вай республике кхашка кхо. Укх шера цхьайтта бетта кхашка дилла кхо соахка бIарччача шера диллачул 40 эзар тонн дукхагIа да. Кхашка дукха кхо диллад Грозненски, Сунженски, Урус-Мартана, Шаьла, иштта кхыча районий колхозашеи совхозашеи.

Юрта боахама культураш дикагIа хьувкъийтара лоаттабу къовсам дIахо хьош ба. Укх гаргарча шерашка ялатий хьувкъамаш шозза алсамдахей кхыйола культураш а дикка дукхагIа хьувкъаеи езаш да КПСС XXII съездо вайна хьалхашка оттадаь декхар. Из доккха декхар кхоачашделга вай республике чакхдаргда оахаш долча лаьттай структура тоаярца, лаьттанцарча балхий культура лакхъярца, кхашка дукхха кхо дехкарца.

Кхо дукхагIа Iоадара а из ца дайтара а хIара колхозеи совхозеи хьайбай фермашка хьалъе еза кхо лоаттаду моттигаш. Цул совнагIа вIаштIехьдаккха деза академика Т. Д. Лысенко методах кхона-дермови компосташ кийчъелга.

Кхашка кхо дIадахьара гIулакх дика чакхдалга из тIадоттара механизаци ярга хьежжа хургда. Цхьаццадолча боахамаша свекловични погрузчикашцеи бульдозерашцеи ду уж балхаш. Кхо тIадотта бульдозерца лаьттах ор доаккх, автомашинаш, е трактора тIехьара тележкаш цу чу гIолла хьатIайоагIаргйолаш. Машиний борташ лаьттан тIехенал лохагIа хургйолаш доаккх из ор. Бульдозерца дехьара а сехьара а хьачухьокх кхо. Иштта даькха а е кхыча бесса даьккха а, аттача даккха деза машинашта е тележкашта кхо тIадоттилга. Боккха лоархIам болаш гIулакх да из. ХьажкIаши шекара свеклаши лелаеча звеной берригa членаш а, хIаьта иштта комсомол а оарцагIъяккха езаш болх ба из.

И. ФЕДОТОВ,
агроном.

Звенош хIанз а вIашагIъеxкаяц

Тха звенос 70 гектара тIа дIайийнача хьажкIий хIаране тIара планах 22 центнер хьажкIаш яха езача 34 центнер яьккхай. Цхьабакъда, оахош даьхача толамех тоъам хулаш дац тхо. ХIара гектара тIара 70 центнер хьажкIаш йоахаргья, аьнна денна дош кхоачашдаьдац оаха. Из дош кхоачаш ца дар звенос во къахьегар бахьан долаш дац. Тха берригa болхлой хьинаре къахьегаш ба, масала, Мохцаева Аьсет, Долцаева Салмат, Муцаева Бака, Гучигова Буча, кхыбараш а. Шоай нормаш массаза а тIехккхоачашъю цар.

Эшар цаI да: хьажкIаш дика хьувкъийтара е еззача тайпара йоакхо яц отделене кулгалхоша. ХьажкIаш лелаерашта цхьаккха а новкъостал даьдац цар. Звеноша тIаийца декхар кхоачашдара эшаш дола хьалаш хилийтанзар отделене управляюще И. Данильченкос.

КПСС Программа тIа белгалдаьккхача тайпара укх итт шера хIара сага сих юрта боахама продукташ яхара Америка ВIашагIкхийттача Штаташта тIехьа кхийна а ца Iеш, хьалха довла деза вай.

Цхьабакъда, хьажкIаш дика хьувкъийтара йолча торонех лерттIа пайда ийцабац тха отделене а ерригача совхозе а.

Хьожаргда вай кхашка хий диллар мишта вIаштIехьдаьккхад. Тха хьалашка боккха лоархIам болаш да из. Ала йиш яц из болх оаха вIалла баьбац аьнна, бакъда, цу гIулакха хайра лоархIам бац. Кулгалхоша йоакхо ца йир а уж цу гIулакха сагота ца хилар а да из дерригa а.

Звенона хьакъоастадаьча 26 гектар лаьттах укх шера шозза хий дилладар, хIаьта кхыча участкашка вIалла а диллададацар.

Цхьайолча участкашка хьажкIаш дIайийнача хана а хий дилланзар. Июнь бетта геттара чIоагIа йIовхал латтача хана хьажкIаш ца яйтара хий дилла дезаш дар, цхьабакъда, цу гIулакха кийчо яь ца хиларах 45 гектара тIара хьажкIаш хий ца дуллаш йисар. Хиш дехка харшаш цIендара а уж дахара а трактораш, бульдозераш я аьнна оаха чIоаггIа дехар дича ладувгIанзар отделенерча хий деттарий бригада бригадира нов. Волкова.

ХьажкIашта эггара чIоагIагIа гIулакх эшача хана нагтахьа мара бIаргагацар из кхай тIа. Отделене управляющегара кхай тIа хий диллара новкъостал дийхар оаха, тха дехар кхоачашдара цо а хIама данзар. Ший ханнахьа хьажкIашта хий ца диллар чIоагIа Iаьткъар уж дика хьувкъаяра. Оаха-м оахош а дулларгдар хьажкIашта хий, нагахьа санна техника хиннаяларе. Геттара дехар дича а харшаш даха трактор яланзар тхона. Звенога я яхаш трактор яле а кхыдола балхаш ду цо. ХьажкIашта ший ханнахьа гIулакх дар — малагIа да цул лоархIамера гIулакх? Хий диллача участка хIара гектара тIара 77 центнер хьажкIаш яьхар звенос.

Укх шера хьажкIаш лелаеча звеношка ерригa техника дIаяла, хIаьта хий дехка нах цига болх бе хьожабе лаьрхIад отделене кулгалхоша. ХIанзалца даь бIаргагуш-м цхьаккха а хIама дац. Звенош хIанз а вIашагIъехкаяц, хIаьта царна йовзац шоай участкаш. Шо-шоай участкаш ца йовзарах звеноша лерттIа гIулакх дац хьажкIаш дIаюврггйолча лаьтташта.

Цхьаннена а хац шоай участок малагIа я, бIаьсти малагIа культураш цига дIаюврггья. Из гIулакх иштта латт Хамурзаева Мединас кулгалдеча звено а. Укх шера Мединай звено берригa членаш гурахьеи бIаьстийи шоай участке кхо дуллаш хилар, цхьабакъда бIаьсти хьатIакхаьчача кхыйола участок елар цунна. Лаьттан кIалха хий хилар бахьан долаш хий ца дуллаш дисар. ХьажкIаш лелаераша шоай берригa низ тIабахийта къахьийгача а вIаштIехьдаланзар хьажкIаш дика хьувкъийта. Халла кхоачашйир план. Декхараш кхоачашде-м вIаштIехьдаланзар.

БIарчча аьхки харшашка даьдар культиваци еш хьажкIашта тоха езаш хинна гранулированни суперфосфат чуйола галеш. Из боккхача лоархIамера удобрени кхашка ца юллаш йисар. Цу гIулакха кхы сагота хиланзар агроном нов. И. Морозови отделене управляющи И. Данильченкои. Се а ваккхац аз цу бехка кIалхара.

ТIадоагIача шера, нагахьа санна кулгалхоша новкъостал дойя, хьажкIаш хьалкхее ханнахьа участкаш хьакъоастайойя тха звенос хIара гектара тIара 70 центнер хьажкIаш йоахаргья.

Бакъда, хIанзалца-м цу даькъе цхьаккха хIама даьдац тха отделене.

М. ШАИПОВ,
Гудермесски района «Дружба» совхоза цхьоалагIча отделене звеньевой.

Хьайбашкара дукхагIа продукташ яхара лоархIаме витамин

Организмага лерттIа болх байтара шоай тайпара витаминаш хила еза аьннад эггара хьалха эрсий Iилмахочо Н. И. Лунина, хIаьта хIанзале уж дуккха гуча а яьхай.

Витаминаш ца хилча авитаминоза яха хала лазараш хул.

Дукха ха йоаццаш гучаяьккхача B-12 яхача витамино чIоаггIа новкъостал ду цIий Iоадара а къона хьайбаши оалхазараши дегIадахкара а.

ДегIа хиланза яргйоацача веществашца — белокашцеи нуклеинови мисталашцеи цхьана йоалл организма чу витамин B-12, хIаьта доакъарашца кер чу йодаш йола белокаш дегIах латара новкъостал а ду цо.

Масала, 2—7 бутт баьннача хурскашта телача рационах B-12 яха витамин техача уж дикагIа тоа а лу, онда а йоал, цу ханага кхаьчача из витамин яанза йолча хурскел. Белгалдаккха деза опыта кхоабаш йола хурскаш доакъараш кIезигагIа хьийкхача а дикагIа онда йоалаш хилар.

Цул совгIа, доакъарех B-12 яха витамин етташ хьакхарч кхоабаш хилча, наха дезаш дола сов дерста доаца дулх дукхагIа дулл хьакхо.

Гучадаьннад, доакъарех B-12 яха витамин а етташ кхоабаш хинна коа тIара оалхазараши хьакхарчи 10—12 процент дукхагIа онда йоалаш хилар, хIаьта доакъарах кхы а антибиотикаш техача, кхы а дукхагIа — 25—30 процент.

Цу тайппара, B-12 яха витамин эшаш хилар гуш да. ТIаккха, мичара яхьаргья из хьайбашта мелъэш хургйолаш? Цу гIулакха вай республике из арахеца йолаеннай Грозненски ацетоно-бутилови завод.

Цу заводе хьабу B-12 яха витамин а йоаллаш бола барда.

Из тайпа барда республикерча дуккхача боахамашка кхухьийташ а хьайбашта цунах дика пайда боалаш хилар хьайбаш леладерашта гучадаьнна а ба.

B-12 яхача витаминах мелла пайда боал дIахо йодача хана, а Iомадар духьа, хьайбаштеи коа тIарча оалхазараштеи телача доакъарийца из мишта а мелла а тела еза хар духьа, НИВС Iилман болхлоша хьалхле а лелаеш, опыташ еш латт «Предгорненский», «Красноармейский», Грозненски шурий совхозашка а Ермоловски оалхазараш леладеча совхозе а.

B-12 яха витамин техача бардаца Сунженски районе оалхазараш кхабарах баьнна пайда укх тайпара ба:

«Победа» яхача колхоза оалхазараш леладеча ферме B-12 яха витамин теха барда тела баьнначул тIехьагIа 300-гара 500-га кхаччалца дукхагIа хилар 9000 котамо деннеи бийсаннеи деш дола фуаш.

XX-ча партсъезда цIерахча колхозе фуаш дукхагIа де йолаяларал совгIа, тоаенна а унахцIенагIа а яр котамаш.

Грозненски шурий совхозе витамин теха барда а хьувкхаш кхаьбача 200 хурска 468 килограмм дулх тIаккхийтар, хIаьта витамин ца теха барда телаш кхаьбача ужжал йолча хурскашта 433 килограмм мара дулх тIаккхетанзар.

Белгалде деза, B-12 яха витамин техача бардах дика пайда балара хьайбаши коа тIара оалхазараши боарамагIа кхаба а де доагтIача тайпара гIулакх деш леладе а дезаш хилар.

Къаьстта чIоагIа лоархIам болаш да, витамин йоалла барда бакъахьа лоаттабар, хIана аьлча B-12 яха витамин йоаллача бардах боала пайда лохлу аьшка хIаман чу из лоаттабеш хилча, хIаьта из лакхлу шуша хIаман чу лоаттабеш хилча.

Цул совгIа, заводо хIара арахецаш йола B-12 яха витамин массаза а цхьатарра хилац, цудухьа хьайбашта телаш бола барда хIара арахийца витамин мелла тоха еза а ховш тела беза.

B-12 яха витамин къаьстта чIоагIа пайдане я доакъара биомицинах а теха из кIоригашта телаш хилча.

Масала, ялата 1 килограммах B-12 яхача витамина цхьан миллиграмма 0,25—0,35 дакъеи биомицина 7,5—10 миллиграмми техача, доакъарий белокаш 15 процент дукхагIа дегIах лат, дийна йолаш эзача кIоригаш 12 процент езагIа хул, 1 килограмм котама дулх даккхарга дIадода ялат 16 процент кIезиглу.

Витаминаши антибиотикаши боаррамах доакъарий рациона юкъекхахьа хар хьайбай унахцIено чIоагIа хургйола а цар продуктивность лакхлургйола а тешам ба.

Дулх, шура, фуаш, кхыйола юртбоахама продукташ дукхагIа яхара бола боккха кхоачам ба доакъарех витаминаши антибиотикаши а етташ хьайбаш кхабар.

Н. ГРИГОРЬЕВ,
ветеринарни Iилмай кандидат.
С. ДУБОВЫ,
ветеринарни Iилмай кандидат.

Доазол дехьара

„Баьццара каскаш" хIанз а хьалха йолх

ЛОНДОН, 19 декабрь. (ТАСС). ООН-а эскареша селхан IуIрийна юха дов доладаьд катангски жандармерехи Чомбена гIулакх деш болча маьхах оттабаьча кIайбарий отрядаштеи духьала.

Рейтера агентства корреспонденто Элизабетвилера беча хоамах, ООН-а эскарий патрулаша города юккъе операцеш йолайьй Элизабетвила цу тIа юхейиса катангски духьаленаш йохаяр духьа. Цу ханна города юккъе гIолла чакх а яьха, ООН-а эскараш тIадола бронемашинаш яхийтар тIатеIаш долча ООН-а эскарий доакъошта катангски жандармерей снайперийн зIамигача отрядаша духьале еча райнашка. Ди делкъийга кхоачча цу хана города юкъ еррига а ооновций кара яр.

«Юнион миньер» яхача концерна административни зданей комплекс ягIача Элизабетвила йистерча квартале дов чудир ООН-а эскарий самолеташа IуIрийна. ТIадоагIача ООН-а эскарашта духьале е аьнна цу кварталe чIоагIа лаьцай маьхах оттабаьча кIайчар новкъостал деш долча катангски жандармере доакъоша.

Рейтера агентства корреспонденто хоам бу, ООН-а эскараша шоаш дIакхаьчача листовкаш тувс городерча нахана юкъе, шоаш леладечох уж дIатехтабеш а Элизабетвиле поряд хилийтар уж тIаьхьахаш а яхаш.

ООН-а ГЕНЕРАЛЬНИ АССАМБЛЕЯ БАЛХА ТIАРА ПЕРЕРЫВ

НЬЮ-ЙОРК, 19 декабрь. (ТАСС). Селхан Генеральни комитето решени яьй Генеральни Ассамблея XVI сессе болх 20 декабре юкъагIбаккха а 15-ча январе из юха дIаболабе а, аьнна.

Л. И. Брежнев Инде

БОМБЕЙ, 19 декабрь. (ТАСС). Хьаша везаш йолча Инде столице ши ди даьккхачул тIехьагIа воккха советски хьаша аравалар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежневи цунна улувбальна баха новкъостий. СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела хьалхавальна а Инде транспортн бувзамен министр Суббарайани СССР-ера Инде посол Датти.

Наькъа ваха ше араваьлча эггара хьалхагIа воккха советски хьаша сеца моттиг яр къанара индийски город Агра. Аэродроме Л. И. Брежнева духьалбахьха бар Уттар яхача штата финанси министр Прадеш Харговинд Сингх, округа комиссар Д. Санвал, Агра яхача города мэр Нехра, городе бахача наха вехилаш. Аэродромера Жамна яхача хигахьа болх Л. И. Брежневи цуццара новкъостийн. Цу хин аьтта оагIорахьарча берда тIа да кIайча мрамора ьа Тадж махала маьлхара каш.

Цхьаькха индийски архитектура памятникага — Агрин фортага — хьежар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатели цуццара новкъостийн. КIезига салеIачул тIехьагIа Бомбее бахар Советски Союзера хьеший.

Советскии индийски байракхашца егача Бомбея аэродроме Л. И. Брежнева духьалбахьха бар штата губернатор Махараштра Пракаса, штата керттера министр Чаван, Бомбея мэр Б. В. Ворлнкар, штата правительства министраш.

Шоаш дIакхаьча дукха ха ялалехьа Л. И. Брежневи цуццара новкъостийн культурни бувзамаш дегIакхувлара йолча Индийско-Советски общества СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела сийна йоккха прием кийчъяьча радноклубе бахар.

* * *

БОМБЕЙ, 19 декабрь. (ТАСС). Селхан делкъел тIехьагIа СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежневи цуццара новкъостийн Бомбейна йисте ягIача индийски технологически институте бахар.

Филологически Iилмай докторца вIашагIкхетар

ЧIоагIа ладувгIа дог доагIаш дар укх деношка филологически Iилмай доктора, профессора Дешериев Юнаса даь къамаьл, чIоагIа уйла тIахийта ладийгIар цунга Iилма болхлоша, Нохч-ГIалгIай педагогически института преподавателаша студенташи.

Гулбеннараштa цо дийцар литература марксистски теорей метта теорен хьакъехьа, вай меттай халкъий меттай бувзамий хьакъехьа, коммунистически общества сага идейни, этически, эстетически кхетам балара хьакъехьа долча доккхийча дехарех.

Профессора Ю. Д. Дешериева дийцар СССР Iилмай Академе литературан меттен отделене а Академе институташка а Iилма-тохкама балха перспективни план кIоаргеши ювзаш хьаьрца боккхача балхах. Масала, кIезига лоархIам болча темаш тIа беш бола дIабаьккха, цун метта Iилма-тохкама балха плана юкъейихьай боккха лоархIам бола а, шеррача диапазона йола а, вай мехка культурни строительства маьшара Iилма-тохкама болх гаргаозаш йола а керда темаш. Цо белгалдаьккхар, «Структурни прикладнии лингвистика», «Метташ вIаши нийсдеш типологически довзар», «Социалистически пачхаьалкхен хьалашка шин метта а дуккхача меттай а общественни функцеш» яха а кхыйола а йоккхий темаш къоастаяь хилар.

Социалистически къамаш дегIадахкар бахьан долаш дегIадахача меттай закономерносташ тахкара боккха теркам тIабохийтаргба.

Социалистически пачхаьалкхе ше хиларах тарра СССР чIоагIа дегIаоагIаш хиларо социалистически къамаши цар метташи дегIадахкаш къаьстта йола закономерносташ хьахулийта дукха фактораш хьаяь. Социалистически къамаш дегIадахкарца хувца а лу, йIахьий а хул меттай общественни функцеш.

Уж процессаш цкъаза шоайла ювзаш хилац, из бахьан долаш тема оттаеча хана кIоаргга, массе оагIорахьа, исторически тахка деза вай мехка къамий метташ.

Цхьатарра дегIадагIац къамий метташ, цар общественни функцеш хаддаза хувцалу эттача хьалашка хьежжа. Литературни метташтеи диалекташтеи юкъе, дерригаа доацача а йоазув долча а метташтеи дерригаа къамаша бувзача эрсий меттаи юкъе хьахул тоъал чоалхе йола взаимоотношенеш.

Царга хьежжа кхоастадергда вай воай республика языковедаштеи литературоведаштеи хьалхашка латта декхараш а.

Ше из къамаьл даь ваьнначул тIехьагIа профессора Ю. Д. Дешериева «Шин метта проблема Советски Союзе» яха доклад йир.

Ф. ОЗДОЕВА,
Нохч-ГIалгIай историе, метта, литература Iилма-тохкама института Iилма болхло.

Планал совгIа

Доккхий къахьегама толамаш даьхад семилетка кхоалагIа шера МагIалбика мехкдаьттахоша. Мехкдаьттен гази яккхара шера план ханал хьалха кхоачашьяь. Къаьстта белгалъяьннай «Малгобекнефть» НПУ коммунистически къахьегама цIи лелаеча шоллагIча промысла коллективо.

Цу промысла мехкдаьттахоша шера план а тIайда декхараш а кхоачашдаь дукха ха я. Даьхенна планал совгIа массеха эзар тонн «Iаьржа дошув» деннад цо.

Уж толамаш даха йиш хиннай барт-цхьоагIо йолаш къахьегаш ерриге коллективо, технологи эргаяккхара тIехьа къахьегарах, скважинай балха режим нийса лелаярах.

Бригада мехкдаьттахой низаца промысла геологаша новкъостал а деш 40 геолого-технически гIулакх чакхдаьккхад. Дуккхал а бахьан долаш кхы а 700 тонн мехкдаьтта даьккхад. Шерра балха юкъекхиьа бригада мехкдаьтта даккхара шоллагIча метода.

Шоачкара хьокхамаш гойтош къахьегаш ба операторах Пинчук Василий, Мысник Иван, Байгиреев Саид, лаьттан кIалха ремонт ю оператораш Мамиргов Ахьмад, Мизин Григорий, кхыбараш а.

КПСС XXII-ча съезда исторически решенеша дегаш гIоза даьха, кхы а хьинар айдаь къахьегаш ба хIанз мехкдаьттахой.

А. ХАРСИЕВ.

ВАХАР—ДЕНАЛ

«КIаьд ца луш къахьегилгеи къовсам лоаттабелгеи — вай Даьхен цу дикача зIамигача сага вахара керттера чулоацам бар».

(1936 шера 23 декабрера «Правда»).

Эггара дукхагIа нах лелача Москверча Горьке цIерахча улица тIа дагIача № 14 йолча цIенна тIабода никъ бовз дерригача дунен тIарча бIаьш а эзараш а болча наха. 1940 шера денз укхаза хьайийлай писатела Островске цIерах йола паччахьалкхен музей-квартира. Ше хиннача бесса лоаттаю музее патриота квартира: «ДуIо баьраш» яха ший шоллагIа роман яздеш Островске болх баь кабинет, столови-хьаьша цIа. Музея кхаь зала чу гулдаь да писатела вахарах, балхах, творчествах дола а цун произведенеша мехкарча а, дунен тIарча а кагирхой уйла мелла тIаэзай хьахьокхаш дола а документаш.

Музее вахача хIара сага къаьгга бIаргагургья Н. А. Островске турпале вахар дувцаш йола оагIош. Дог тоха ца луш дешалац музеерча стенда тIа яздаь Ромен Роллана книжка тIара 1936 шера 1 мая Н. А. Островскега яздаь дешаш.

Ший къонахчал долча вахарцеи произведенешкарча турпалерча образашцеи ший халкъа дикагIа йола оамалаш хьахьекхай Н. А. Островске: доккха хьаькъал, денал, дега курал. БIаргаш дайна а лела ца луш а ийс шера метта вежача цо гIайгIеи боадои эшайир. Вахар нийса гойташ цо яздаь книжкаш миллионаш болча наьха къовсамеи коталоннеи символ а хинна дIаэттад. Н. А. Островске турпалера биографи советски патриотизма йоккхий идеяш йоахкаш я.

ТIеххьарча денналца ка ца эгаш ший турпалера вахар хьадена Н. А. Островский 1936 шера 22 декабре кхелхар. «Островский Николай вай деношка» яха тема ювцаш йола экспонаташ гулъяьча зале пена тIа доккхийча алапашца яздаь латт: «Эггара дикагIа дола сага гIулакх — Iа хьа мел даьр хьо дIаваьнначул тIехьагIа а наха хургдолаш къахьегар». Писатела творчествах юхедисараша дизза бакъду Островске аьннача цу цхьалхачеи дезачеи дешаша. Сийлахь-боккха Даьхен тIом болча хана Советски Эскара тIемахой дегаш ураувттадора «Мишта чIоагIлора болат» яхача Островске яздаьча книжка. Къонача гвардейций Космодемьянская Зояй, Чекалин Саший, вай мехкахой Нурадиловеи Хрусталевеи деналах йовз вайна Корчагин Павела традици. Островске произведенешкарча турпалий образаша, писатела-бореца ший сийрдача образо а санна, Iома а бу, кхета а бу вай кагирхой. Тусколобова Зинаида яхача цхьан йоIо яздаь письмо да музее. Фронте санитарка йолаш хиннай из. Цо кIалхарваьккхав човнаш хинна 123 салте. Цкъа тIом беча хана когаши кулгаши даьхар цун. Цо язду: «Цкъаза йоккхий халонаш тIакхоач сона, цу хана дагавох Островский Николай: ма дика саг хиннав из! Цунга кхаьча ма хиннайий Iаьльмате йоккхий халонаш, хIаьта а веха а вац». Бакъда, советски наха бола къонахчалеи деналеи хьоккхам хиннаб, хIанз а ба, хург а ба Н. А. Островский. КПСС XXII-ча исторически съезда решенеш кхоачашъяр духьа советски халкъ къахьегаш доаллача укх гIозача деношка коммунизма гIишлошка, целине — массанахьа а вайна гу Н. А. Островске гIулакхаш доахкаш бола вай Даьхен патриоташ.

Шийца къамаьл деш Н. А. Островске сесаго Раиса Парфирьевнас дийцар школай, берий цIеной, заводий, фабрикий, совхозий коллективашца музея доккхий творчески бувзамаш хилар. Цо йоах: «ХIара шера дукхагIа хул музея фонд; тхога письмош ухийт Н. А. Островске цIерахча бригадий членаша, пионераша, дешархоша. Тхо гIаддуг дIайха моаршалаш кхухьийташ, балхаш тIа къахьегама толамаш дахар дувцаш ухийтача цу письмоша». Промышленни предприятешкара, колхозашкара, учрежденешкара даьхкача письмошта юккъе лорадеш дада город Грознерча крекинг-завода № 13—14 йолча Н. А. Островске цIерахча установка комсомольцашкареи кагирхошкареи даьхка письмоши телеграммаши. Цу коллективагара енача цхьан телеграмма тIа яздаьд: «Планал совгIа коммунистически парте съезда еннай ши эшелон совгIа сийрда мехкдаьтта продукташ. Толамаш дикагIа даьхад Криволаповай смено. Комсомольски моаршалца Грозненски крекинг-завода установка коллектив».

Къаьстта хоза хет къаьнарча большевикий — Островске доттагIий дукхача доккхийча портретаашта юкъе довзаш дола къаьнарча революционера, Грозне бIаь дийнахьа лаьттача тIем тIа дакъа лоацаш хиннача, вай мехкахочун Х. П. Чернокозова портрет бIаргадайча.

Инде паччахьалкхен деятель волча Джавахарлал Нерус «Инди йиллар» яхача ший книжка эпилога тIа язду Островске дешаш: «Эггара сага дезагIадар вахар да. Цкъа лу цунна из, хIаьта хьисап доацаш дIаиха шераш бахьан долаш гIайгIа е езаргйоацаш чакхдаккха а деза из...».

Лаьттан тIа керда вахар оттадар духьа ший денал дола вахар дIаденнача писатела чIоагIа раьза хиле аравоал музее вахар. Вай мехкарча тIехьенашта меттел дерригача дунен тIарча дуккхача тIехьенашта а йола сердал хургья-кх Н. А. Островский аьнна хеташ аравоал цигара.

Б. ДИДИГОВ,
Московски Лакхерча партийни дешара школа дешархо.

ИЛЛИАЛАРХО—АКТЕР

(ОЧЕРК)

Талантливи композитора, гIорваьннача педагога — музыканта, общественни деятела Магомаев Махьмада Муслима цIи чIоагIа йовзаш я вай мехка. Из цIи къаьстта еза я нохчашта, гIалгIашта, вай республикерча берригача къахьегамхошта. Магомаев Муслим нохчо ва, из ваьв Грозне, кхе латталца йола ха яьккхай цо ше ваьча моттиге вахаш.

Муслим яхаш ва цун виIий воI а. Из цIи тиллай цох ший даь-даь сийна. Муслим дика вовза а вовз, лархIа а лоархI Грозне бахача наха.

Муслима кхо шу далалехь Даьхен Сийлахь-боккха тIом лаьттача шера, фашисташ бохабаь дIабоахача хана, тIом йистебала 4 ди хьалха Берлине вийр цун да, композитора зIамагIа вола воI, Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен театра художник Магомаев Муслима Махьмад. Да вийначул тIехьагIа кIаьнк шийга дIайийцар Баку вахача цун даь-вошас.

Даь-веший цIагIа латтар Муслима даь-даьх биса рояль. Цкъа шийна цо ю хоза оаз хезача, из дукха езаелар кIаьнка, цунна гонахьара дIавоалацар Муслим. Цкъаза майра а ваьле, рояла тIаводар из, рояла юхе гIанд а оттадий, цу тIа а ваьле, дукха ха йоаккхар лакех пIелгаш деттaш. Касталашха боккхагIчар зийр кIаьнк музыка а музыкальни инструменташ а езаш хилар. «Ший даь-да хургва укхох — оалар цох бегаш а беш. — ШоллагIа композитор хулаш латт вай».

Цу хана цхьаннена а хацар зIамигача Муслима МагомаевгIар цIен музыкальни сий дIахохьоргхилар.

ВорхI шу даьлча Магомаев Муслим Гаджибеков Узеира цIерахча Азербайджански паччахьалкхен консерваторерча музыкальни школе дIалу. 6 шера деш кIаьнка фортепиано классе, Сировичи Капелевичи яха преподавателаш а болаш. Цул тIехьагIа 4 шу доаккх цо Гусейн-заде Адиля яха композитор волча композици Iомаеш.

14 шу даьлча мара волаваланзар Муслим илли ала. Хьалхарча юхьига ка ялацар цун илли ала. Пианист а кхыметтел композитор а хургва аьнна хийттача Муслима илли аларах ка ялацар: сольфеджио яхар дика Iомалацар, раьза боацаш вохийтар из хора юкъе а. Илли алархочун вокалиста оаз «яцар» Муслима. Иштта мара ший ка ца йоаллашехь а, хадданза иллеш доахар цо, арияш, ашараш Iомайора, дега дезаш хиларах илли доахар Муслима. 15 шу даьлча Магомаев волавелар дуненна цIи хезача, бовзаш болча Карузо, Руфо, Шаляпина, кхычар а творчество Iомае. Пластинкаш, магнитофонни записаш, концерташка, вокалисташка хьажа ахар, хIаьта керттерадар, чIоагIа говзал йола преподавателаш (Сусанна Аркадьевна Микоэлян) — уж дар къонача Муслима вокальни творчества лард еллар, цун толам баьккхар. Цхьабакъда, цун творчествана юкъе боккхача лоархIаме дар цунна илли алар дукха дезаши из ала цун ший дегIагIа дика оамал йоаллаши хилар (музыкальность, слух), цу тIехь тIагIертта къахьегаш Муслим ше хилар.

Цу хана гучаяьлар Магомаева оаз а. Музыкальни школе — 10 шера дешара школе ше дешаш волаш Муслима чIоагIа дезалу илли оалилга (саго ца хьехаш вокал Iомае волалу из), Азербайджански консерваторе преподавателаш болча консультацеух, дикка толамаш а доах, музыкальни училище волча ханнехь а гучадаьлар из дика иллиалархо хургхилар, вокала дика мастер волча Мелованосвца Iомалу Муслим. Алхха ше-шийца Iомадеш хиннача иллиалара, из даккхара метта йоккха говзал гучайоал — оаз нийсъе хар, са нийса даккха хар, вокальни лоархIамаш гучадоал, дег чура чIоагIа раьза а волаш дагавох Муслима ший преподаватель А. Милованов.

Шийн 18 шу даьлча Азербайджане бовзаш болча иллиалархоех цаI а хиле дIаотт Магомаев Муслим. Иштта дIадолалу къонача артиста концертни гIулакх. Москверча, Ленинградерча, Ригерча, Тбилисерча, кхыча городашкарча а зрителашта хьалхашка илли оалаш хиннав Магомаев Муслим. Массанахьа ка йоалаш чакх а воал из.

ХIанз Грозне венав Магомаев Муслим. Ший да а даь-да композитор а ваьхача моттиге вахаргволаш Бакура хьавенав Магомаев.

Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошта иллеш доахаш цо хьахьекхар ше талантливи иллиалархо хилар, оперни арияш, дуккхача наха довзаш дола итальянски иллеш ше ала ховш хилар. Сенах латт Магомаев Муслима иштта ка ялар?

Лакха музыкальность, йIаьхий оаз (дика оттаяь дIа-юха южаш йола оаз), ше доаккха илли творчески кхоачашдар доал цох. Муслима дика кхетаду ше доаккхар, илле образ оттаю. Рахманинова «Алеко» яхача операцара дон Базилио яха ари е Алеко яха ари, Россине «Севальский цирюльник» яхача Каватина Фигаро операцара «Фигаро» яхар оале, Гуно язъяьча «Фауст» яхача операцара Мефистофеля куплеташ е Бизе язъяьча «Кармен» яхача операцара Тереодора куплеташ кхоачашйой — царех хIаранеца вайна хьалхашка отт талантливи иллиалархо хинна ца Iеш, образаца цхьана вай шийна тIаоза ховш, цунца цхьана гIайгIа е, гIаддаха, уйла е, сагот де вай оттадеш вола говза актер. Доазол дехьарча меттала е шийна кIезига бовзача кхыча меттала илли оалаш хилча Магомаев Муслима текст дагахьа а Iомайий, механически алац из, ше доаккхача илле хIара дош кхетадий, гIулакх дайзе оал. Цудухьа зрителаша цхьатарра дIайха тIаэц Куртиса «Соренто юхавола», Модуньо «Бетта сердал», Гранада «Дукха еза цIи», Долуханяна «Даьхенах дола илли», Хамхоева «ГIалгIай вальс». Магомаев Муслим зIамига саг ва, кхы а зIамагIа я хургволча иллиалархочун искусство. Цхьабакъда иллиалархо хинна ца Iеш, актер а волча цун говзал хIара илли массаза оал, концерт массаза оттаю лакхлу. Из ва йоккха кхоане йола, музыкальность ший дегIах йоалла талантливи иллиалархо. Магомаев Муслима оаз, цун Iалаьмате дика вокальни говзал шерлургья, дегIайоагIаргья, нагахьа санна цо ше-шийца хадданза болх бой, ший говзал шаьрйой. Концертмейстера говзал шийх йоалле а, ший оаза боккха мухь тIабуллаш йола чоалхане арияш яха мегаргьяц къонача иллиалархочо, ше пандар а лекхаш. Магомаев Муслима керттерадар да боккхача мастерашца хадданза Iомавалар. Къонача иллиалархочо Магомаев Муслима творчески толамаш дахар лов вайна цIенача дагара.

Б. ЧАХКИЕВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЯРА

(Облсовпрофа 7-ча пленумера)

Боккхача лоархIамера дешаш дар укх деношка Грознерча Ленина цIерахча культура ЦIагIа хиннача облсовпрофа 7-ча шеръяьча пленуме дийцараш. «КПСС XXII съездеи ВЦСПС VIII Пленумеи решенеш кхоачашъярах долча республикерча профессиональни союзий декхарех» — иштта яр пленуме КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара нов. О. А. Чахкиева яь доклад.

— Парте XXII съездо, — аьлар докладчика, чурчеи арахьарчеи политиках йола Центральни Комитета политически курси практически деятельностьи йизза къоабал а йир, дагалатта сийлахьа уйла— коммунизм хьалъяра наьха дегаш ура а оттадир.

Нов. Чахкиева белгалдаьккхар, съездо тIаийца керда Программа — коммунизм хьалъяра программа хилар, вай мехкарча халкъа хьийкха ца Iеш, дерригача дунен тIарча адамашта а цо сийрда никъ хьахьокхаш хилар.

Иштта белгалдаьккхар ораторо нов. Н. С. Хрущев керте латтача парте Центральни Комитето хьаяхьача, XX съездо тIаийцача политически курсо ленински балха стиль котъяккхар, культ личност йолча хана хинна хIамаш дIадахар, парти нийсача наькъ тIара яккха гIийрта фракционни группа йохаяр.

Цу группа керте лаьтта Молотов, Каганович, Маленков, йоахар докладчико, бокъо йоацаш дуккхача наха даьча низашта бехке ба. Цар кулгашца йохаяьй Нохч-ГIалгIай а кхыдолча кагийча къамий а автономеш.

Съезда решенеш ше ювцаш, нов. Чахкиева дийцар, парте кердача Программа тIа а нов. Н. С. Хрущева докладаш тIа а коммунизм хьалъеча хана къахьегамхой общественни организацеш, къаьстта профсоюзаш, боккха лоархIам болаш хилар.

Семилетка кхаь шера СССР халкъа боахам дегIабар дийцачул тIехьагIа докладчика белгалдаьхар вай республикерча къахьегамхоша даьха толамаш, уж доахача профсоюзаша лаьца дакъа. Республике социалистически яхье дакъа лоацаш ва 160 эзар болхло, специалист, гIулакхера саг. Коммунистически къахьегама коллективайи ударникийи цIераш яхар духьа къовсам лоаттабеш я республике 3300 бригада, 197 цех, 68 предприяти, 60 эзар болх беш саг а волаш.

Из сийлен цIи яьккхай 5 предприяте 975 бригадои, сменои, технологически установкаи. 13413 саг ва коммунистически къахьегама ударника цIи яьккха.

Нов. Чахкиева дийцар, республикерча промышленноста 11 бетта йола валови продукци арахецара план ханал хьалха кхоачашъяр, мехкдаьттахоша кхаь шерара план 21 октябре кхоачаш а яь, 1964 шера хила безача мехкдаьтта даккхара боарамга кхачар.

Яхь лаьцачарна юкъе хьалхарча мугIарех йолх яхаш, белгалъяьхар цо Карабулакера бурув детта контора, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод, крекинг-завод, «Старогрознефтеи» «Малгобекнефтеи» мехкдаьттахой, Ассиновскии Грознереи консервни заводаш, № 2 йола кирпични завод, иштта кхыяраш.

Юрта боахамерча къахьегамхоша даьхача толамех керттера дараш да яхаш дийцар докладчика, пачхаьалкхенга ялат дохкара план укх шера цхьа миллион пунт тIеххкоачашъяь хилар, шекара свеклаши баьца даараши хьалкхедеча а доккхий толамаш дахар. Социалистически декхараш кхоачащдеш доккхий толамаш даьхад Грознерча шурий совхозо, Лермонтовски совхозо, Сунженски районерча «Победа» колхозо, Советски районерча Кирова цIерахча колхозо, иштта кхыча боахамаша. Цу дешо хьахьокх цу боахамашка социалистически яхь йоаржаяра гIулакх лерттIа вIаштIехьдаьккха хилар.

Докладчико цIераш яьхар промышленностерча а юрта боахамерча а тIехьадисача боахамий, цигарча профсоюзни организацеша социалистически яхь йоаржаяра гIулакх тесса леладар белгал а доаккхаш.

Профсоюзий керттера декхараш да, йоахар нов. Чахкиева; паччахьалкхен планаши задашеши кхоачаши тIеххкоачаши яр духьа, технологически прогресс бахьан долаш, къахьегама овсарле лакхъяр духьа лоаттабеча къовсаме дикагIа дакъа лоацаргдолаш болхлойи гIулакхера барийи деган ураувттадар; къахьегамхой материальни хьашташи бокъонаши лорадар; болхлойи гIулакхера барийи къахьегам а, вахар а, салаIар а тоадергдола наькъаш лехар; наьха коммунистически кхетам лакхбара хадданза йоахко яр; коммунистически къахьегам бахьан долаш лоацаш йола яхь вIаштIехьъяккхар, иштта кхыдараш.

Эггара хьалха къамаьл даьча мехкдаьттаи химическии промышленноста болхлой профсоюза обкома председатела нов. Калугина къаьстта чIоагIагIа лоархIам болаш я яхаш йийцар предприятешкара производственни совещанеши производства резерваш гучайоахаш дола общественни хьажар вIаштIехьдаккхари, шоай системе цу тайпара хьажар деш 1500 саг хилар а дувцаш.

Райпрофсожа председатела нов. Дьяченко дийцар Грознерча машиннаькъахоша укх шера планал совгIа 6 млн. мухь дIабахьар. Иштта белгалдаьхар цо кхыдола толамаш а. Цул совгIа аьлар цо, Кагановича машиннаькъа транспорт дегIаяр юхадийтта хилар, из тепловозаштеи, электровозаштеи духьал хинна хилар, хIанз машиннаькъа тIа ерригаш а хIана яц аьнна тепловозаш ялар.

Парте XXII съезда делегата, цIи хезача механизатора Кагерманова, чIоагIа пленуме хиннараштa сакъердам а хулаш дийцар, съезде нов. Н. С. Хрущевца ше къамаьл дар, 1962 шера гурахьа дувш дола кIа хиннача лаьтта хьажкIаш дIае лархIар. Цхьан шера шозза ялат дер пайданера гIулакх а да, Н. С. Хрущева даьча цу хьехарах пайда эца а беза, йоахар цо.

Нов. Болтычевас (Грознера консервни завод) белгалдаьккхар коммунистически къахьегама цIераш яха гIерташ дуккха коллективаш а къаьсткъаьста болхлой а шоай заводе хилар, цхьан цехаи 12 бригадаи из цIи ялар. ЦIенхаштара кхоачамбоацараш да, йоахар цо, заводе 70 процент балхаш кулг-кара деш хилар, заводо болх сезонах бар.

Шеи ший новкъостеи 4000 хьакха хьалкхе а яь паччахьалкхенна дIаялар дийцар Грознерча № 15 йолча шурий совхозерча хьакхарч лелаеча нов. Шарунова.

Рабочкома председатель волчара дIа а ваха яьккхай из къахьегама котало нов. Шарунова!

ВЦСПС VIII пленуме дакъа лаьцача звеньевойс нов. Чагаева (Лермонтовски совхоз) аьлар: «25—27 сантиметр лаьтта ахар, лаьтта хьаьндар, ханнахьа оасар дар — уж да тха керттера агротехнически гIулакхаш. 1962 шера 225 гектар лаьттара хIара гектара тIара 75 центнер хьажкIаш яха лаьрхIад оаха...»

«Терский». совхоза доярка нов. Луневас дувц Октябрь тIакхоачача деношка ше хIара Iаттагара 3000 килограмм шура яккхар, хIаьта 1962 шера 3500 килограмм яккха декхар тIа а лоац цо.

Бытовой гIулакхий управлене начальника нов. Инаркаева дийцар Грозне касттача хана хьаелларгйолаш химчистка фабрикеи керда бытовой гIулакхий комбинаташи хилар, дуккхача районашка цу тайпара комбинаташ хьалъергхилар.

Крекинг-завода завкома председатела нов. Телегина белгалдаьккхар №№ 2-3, 4-5 йолча установкаша 1962 шера чотах болх бар. Керттерадар да, яхаш дийцар цо, кердача техниках диках пайда эцар, къаьнара оборудовани хувцар, къаьнарча установкашта реконструкци яр, цу гIулакха совнархозо кIезига новкъостал дар белгал а доаккхаш.

Совнархоза председателa заместителa нов. Сайкоси Министрий Совета Председатела заместителa нов. Сухинеи дийцар 1962 шера халкъа боахам дегIабоалабараи, культура айяраи, наьха вахар тоадараи де дезараш. ВIалла магийта мегаргдоацаш да, йоахар цар, наха чуIе цIенош хьалдара планаш укх шера 50 процент мара кхоачаш ца яр.

Пленуме дакъа лоацаш хилар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь нов. Апряткин, Министрий Совета Председатель нов. Гайрбеков, кхыбола партийнии советскии бехктокхамера болхлой.

Пленумо тIаийцар КПСС XXII съездеи ВЦСПС VIII пленумеи решенеш кхоачашъярах бола соцами КПСС ЦК дохьийташ дола письмои.

СЕРДАЛО
4-гIа оагI. 21 декабрь, 1961 шу.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре
Йоккха зал — **«Гулящая».**
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗIамига зал № 1 — **«Ялсмале велавалар».**
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8,30. 10.30.
ЗIамига зал № 2 — **«Гулящая».**
Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.
ЗIамига зал № 3 — **«Гулящая».**
Долалу: 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

«Родина» яхача кинотеатре «Гулящая».
Долалу: 9, 10.45, 12.30, 2.15, 4, 5.40, 7.25, 9.
ДIаьхдаь сеанс — **«Римеры Милане».** Долалу: 9.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15.
Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15.
Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.
Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03168 Заказ № 6790